

Diff. 2132 (47)

SPECIMEN ACADEMICUM

**DE STATU THEOLOGIAE MORALIS
ADHUC VIGENTIS
IN ALIUM PERFECTIOREM
MOX TRANSGRESSURO,**

QUOD,

**VENIA SUMMAE VENERANDAE FACULT. THEOL.
AD IMPERIALEM ALEXANDREAM UNIVERSITATEM
IN FENNIA,**

PUBLICO EXAMINI OFFERT

GERMUNDUS FREDRICUS AMINOFF,
*Phil. Doct., Philos. Theor. et Pract. Adjunctus,
Professor.*

In Auditorio Theolog. die xxviii Sept. MDCCCXXXIV.

h. a. m. s.

**HELSINGFORSIAE
TYPIS FRENCKELLIANIS.**

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS

AND LITERATURE

IN THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

IN THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

IN THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

Das Bestimmtere des christlichen Moralprinzips ist nicht der äusserlich gesetzgebende Wille Gottes, sondern dieser heilige, absolute Wille, als die eigne Substanz und das bewegende Prinzip des menschlichen Geistes.

Michelet.

Quisquis naturam et statum Theologiae Moralis adhuc valentis accuratius pensitaverit, nec ignarus sit progressum, quos fecerunt nostris temporibus scientiae, quae dicuntur speculativae, facile concedat, ut ceteras, ita hanc doctrinam, commutationi ac explicationi obnoxiam, in aliam formam atque faciem serius vel ocius transgressuram esse. Quam sit a veritate abhorrens ejus ratio, facillime perspicietur, si eandem comparaveris cum doctrinis duabus, Theologia Dogmatica et Morali Pura, quibuscum intime cohaeret, e quibusque ipsa egressa est, et si fastigium insimul spectaveris, ad quod illae jam sunt evectae. Eo enim haud difficulter elucebit, doctrinam nostram, tam quod ad materiam quam ad formam, superari ac relinqui ab his, quarum utraque jam induit speciem, a cogitatione

pura, ipsa etiam haud ita diu commutata et reformata, eidem concessam atque assignatam. Respicienda igitur sunt nobis duo haec doctrinarum genera, qui ad stationem pervenire studemus, unde natura ac indoles, quam diu jam retinuit et adhuc retinet Theologia Moralis, juste accurateque possit dijudicari, undeque licitum sit lineas quasdam projicere, ad faciem ejusdem, qua brevi forsitan sit progressura, adumbrandam.

Quod primum attinet ad Moralem Puram vel Speculativam, nihil aliud proprie sibi propositum habet, quam ut conditiones explicet formales libertatis subjectivae, vel quid sit, quod formam efficiat actionis moralis, omissa omni ratione tam materiae actionis quam finis agendi ultimi. Hoc tamen nondum contenta, nisi etiam ac studio commota fuit determinandi et excogitandi hanc materiam, hunc finem, sine quibus realitatem, ut dicunt, libertas subjectiva attingere non potest. Frustra tamen in hoc negotio diu commorata, cum fieri nequeat, ut ex ipsa forma, qua tali, materies actionis eliciatur ac summum bonum, ad id demum nostris temporibus redacta est, ut a studio hocce sibi alieno desistat.

Si viam quaeris, qua ad hoc enitens prodierit Doctrina Moralis, haec fere fuit. Primum quidem — ut finem bonorum praecipue respiciamus — hunc posuit in satisfaciendo sensibus et appetitibus humanis; unde formam induit *Doctrinae Felicitatis*. Cum vero facile appareat, sensus atque appetitus esse tantum particulare quid ac subjectivum, materiam eo offerunt formae voluntatis, qua universali, haud congruam. Haec earum ratio mutua Disciplinam coëgit Moralem, quae constans quaerit et stabile summum bonum voluntatis, hoc in alia, superiori petere statione, virtutis nempe; unde *Doctrina Virtutis* est exorta. In hac positive adhuc sensus atque appetitus respicit ratio, quorum, ut particularium, cum hac, ut universali ac suprema moderatrice, consensus et harmonia virtutem, id est in hac statione summum bonum efficit. Sed quia sensus et appetitus multitudinem conficiunt, idcirco multitudinem etiam hic habes de summa sede inter se certantium, quorum nulli locus ac honor summi boni a ceteris concedi posse videtur; unde sequitur, finem vitae moralis ne hic quidem attingi, vel libertatem subjectivam realem fieri posse, abeunte materia voluntatis et summo bono constante ac immutabili. Ratio,

ut cogitans universale, sensuum atque appetituum, ut particularis cujusdam, naturam ipsi incongruam demum perspiciebat, negat se modo positivo eosdem respicere, ut et hos in harmoniam secum redigere posse. Scientia Moralis, eo stationem Doctrinae Virtutis deserere coacta, alium petit campum, ubi summum bonum stabile, diu quidem exoptatum, sed hucusque frustra quaesitum inveniat. In ratione, ut primo quidem obtutu videtur, absoluta et eidem conveniente libera voluntate demum quaerit summum bonum, rationi insimul facultatem atque licentiam attribuens statuendi, quid faciendum sit homini, quid appetendum vel fugiendum. Huic vero rationi, ut naturam, quam sibi arrogavit absolutam, vindicare posset, positivum omnem ad affectus et appetitus respectum tollere placuit, qui una cum sensibus, donec philosophia in stationem Idealismi Absoluti eversa fuerit, rationi atque voluntati huic subjectae ut alienum quid ideoque fere negandum tollendumque apparuerunt. Ratio igitur, quae aliam prorsus et inferiorem naturam atque indolem ceteris existentibus quam sibi addixit, officium ipsa sibi injunxit legem ferentis moralem ac imperatricis summae, cujus arbitrio res aliae omnes submittendae es-

sent. Doctrina Moralis, eo in aliam speciem commutata, stationem nunc occupat novam, *Doctrinae Officiorum* nomine proprie insigniendam. Fit autem hic universale atque summum officii praeceptum, ut subjectum quodcumque agens libertatem suam, ratione duce, sustineat et realem reddat, tam in natura proprie sic dicta, quam in coëxistentia cum aequalibus suis.

Duplicem quidem in hac statione habemus viam ad summum bonum perveniendi, alteram, in qua ratio humana practica nomine autonimicae declaratur esse summus legislator, quam viam calcaverunt Kantius et alii complures, alteram eorum, qui rationem humanam infinitam esse negantes, summum imperium summamque leges voluntati humanae constituendi auctoritatem rationi divinae, illa superiori, concedenda esse statuerunt; quod fecisse Theologiae Moralis assecclas omnes novimus. Cum tamen in hoc studio nondum sublata sit oppositio τοῦ Cogitare et τοῦ Esse abstracta, difficile non fuit illis, qui cancellos hujus oppositionis et removeri posse et summovendos esse asseverarunt, probare, nec hac nec illa via inveniri posse summum bonum

constans, quo concepto non tantum libertas vel voluntas humana sibi realis fieri posset, ita ut ipsa materies actionis responderet formae universali vel sui determinationi, verbo: in quo forma et materies atque finis ultimus ad identitatem redacti essent, sed unde etiam, ut e fonte suo vero, praecepta officiorum deduci possent ac dimanare.

Si priorem harum viarum respicimus, cuius delineationem quam brevissimam a re nostra et proposito sejunctam non esse censemus, eundem offendimus in practica ac in theoretica statione speculationis Kantianae Dualismum. Ut Empirismi et Rationalismi haud minus quam stationum in Doctrina Morali antecedentium, Doctrinarum Felicitatis et Virtutis, contraria inter se jura ac postulata componeret, summum bonum suum conflavit ex duabus diversi generis, virtute ac felicitate, idem rationem practicam humanam in locum summae legem ferentis moralem attollens, quae, qua talis, autonómica esse deberet, i. e. ex alio nullo quam e semet ipsa praecepta officiorum hauriens, idque in eum finem solum, ut heteronomiam evitare posset voluntatis. Cum vero ab officio universali ac puro, quod li-

bertatem subjectivam sustinendam esse continet, ad id transgrederetur Kantius, ut systema praeceptorum singularium e ratione derivaret, cujus naturam arcte nimium conceperat, coactus erat materiam officiorum recipere e principiis duobus heteronomicis, e propria cujuscumque hominis perfectione et aliorum hominum felicitate; quo voluntatem statuit determinari appetitibus duobus, licet antea in sensibus et appetitibus non nisi heteronomiam voluntatis conspexisset et rationis nomine initio pollicitus esset, se omne voluntatis determinandae principium ex eadem sola esse hausturum. In composito igitur summo bono Kantii ea tantum pars, quae Empirismum respicit, materiam quasi praebet vel continet voluntatis et officiorum a ratione praescribendorum; quae vero Rationalismum, solam formam exhibet voluntatis, cum moralitas vel virtus nihil aliud sit, quam facultas quaedam, facilitas et vis servandae legis, principium determinationis suum extra rationem desumentis. Quae in hoc falsa sunt, non possunt eo corrigi, quod praescriptum legis observantia sola ac reverentia ejusdem absolvi et expleri debeat; si enim quaeris, quid hic ultimo loco observantiam postulet atque injungat, ad appetitum delegaris,

quem dignum aestimavit ratio in lege constituenda, qui ab eadem positive respiciatur.

Haec valent tam de Kantiana methodo derivandi legem a ratione, quam ad partem etiam de eo, quod requiri a vere summo bono supra monuimus. Sed postulatur praeterea a summo bono, ut sit tale, quod moraliter agendo reale fieri possit, ita ut forma vel libera sui determinatio et materies agendi in eodem confluant. Notum est, non potuisse doctrinam Kantianam, posito semel dualistico isto, quo nititur systema illius, fundamento, satisfacere huic postulato vel desiderio. Statuit enim Kantius, elementum, quod dicerem primarium in ejus summo bono, virtutem vel moralitatem, propter contrariam inter se rationis ac sensualitatis naturam, in hac vita non posse absolvi; quare necessarium esse duxit postulare immortalitatem animi, ut in vita futura demum perfectam virtutem praestare possimus. Ex hoc autem, ob summum bonum aliquando attingendum, posito progressu infinito, necessario sequitur, moralitatem vel virtutem in agendo, h. e. alterum summi boni elementum, proprie non esse nisi ideale tantum aliquod. — Sed aliud praeterea proposuit postulatum Kantius, existentiam Dei, quo accepto, elementa speravit summi

boni inter se disparia, virtutem et felicitatem, tandem connecti posse. In hoc id primum auctori huic illustri vitio vertendum est, quod religioni dignitatem derogavit absolutam, eandem moralitati postponendo ac submittendo; deinde, quod felicitatem ad eundem cum virtute dignitatis gradum in summo bono recepit; demum vero, quod et hic infinitum admisit progressum, quamquam concedendum est, hoc necessario sequi a progressu superiori infinito. Id denique jure notandum esse censemus in summo bono Kantiano, quod, cum non statuerit, hoc quaerendum esse in Deo solum, haud vero in quodam extra illum sito, idem non posuerit in libera voluntate humana, vim suam ac realitatem in actione quavis morali exerente. Alterum quidem eorum, quibus conficitur summum bonum ejus, virtus, nos commonefacit liberae nostrae voluntatis, haud vero alterum, felicitas, quae apud Kantium nobis prodire videtur quasi umbra quaedam volatilis et vana, non nisi obscure nos admonens, libertatem, plene ac vere conceptam, existentia in mundo externo carere nequire; cum Kantius nomine felicitatis sensum tantum proprie expresserit, qui animum subsequitur, harmoniae hominis cum mundo externo conscium.

Indicavimus supra, duas in statione Doctrinae Officiorum occurrere vias notionem summi boni ejusque ad hominem rationem considerandi. Alteram jam breviter dijudicare conati sumus. Ad alteram igitur, quam semper secuta est Theologia Moralis, perscrutandam nos accingamus. Haec Doctrinae Moralis forma hucusque ceteris distinctius Deum concepit esse vere et absolute summum bonum, cui notioni generali particularem subjecit summi boni humani. Hoc vita voluntati Divinae consentanea absolvi docuit, cui tamen vitae in Deo peractae ut praemium subjunxit spem futurae post mortem beatitudinis aeternae. In hoc summo bono id jure improbandum est, quod beatitudo a vita in Deo ita plerumque separetur, ut consequens quoddam sit ac premii loco superadditum, cujus non nisi conditionem necessariam ipsa vita efficere videtur. Observandum enim est, non posse in notione summi boni ipsum finem ultimum divelli a conditione sua, ita ut seorsum quasi et ab hac sejunctus alicunde existat, sed esse rationem inter utrumque ita comparatam, ut summum bonum vel finis realis fiat et sese manifestet in quacumque conditione sua i. e. in omni actione morali, quae non nisi momentum,

ut dicunt, efficit ipsius finis ultimi. Si igitur finem disjungis a conditione sua, fieri nequit, ut homo umquam agendo perveniat ad summum bonum, vel ut libertas subjectiva, quam respicit Doctrina Moralis, manifesta evadat sibi in rerum natura. Est autem beatitudo, ut ejus notionem plerumque definiunt Theologi, aliquid extra potestatem ac libertatem humanam situm et eam ob causam omni ejusdem studio atque conamini invium. Cum praeterea beatitudo, qua ratio quaedam fruendi, activitatem ex semet omnem excludat, libertas vero nisi agendo realis fieri nequeat, nullo jure primum locum in summo bono retinere potest haec notio, sed est hic restringenda ad significandum sensum, quo, dum vivimus, vita fruimur in Deo. In superiori vero sensu sumpta haec notio removenda est e Doctrina Morali et remittenda in Theologiam Dogmaticam, unde desumta est et ubi proprius eidem est locus. — Potest autem hic nobis objici, in statione Theologiae Moralis, ut in Morali Purpure, non quaeri de voluntate ac libertate humana, sed de de Divina solum, quae humanam, ut ipsi contrariam et alienam, omnino rejiciat atque excludat. Hoc objectum nos ducit ad illam summi boni in Theologia Morali

definitionem considerandam, quae involvit, vitam hominis voluntati Divinae consentaneam esse debere. Quod ad ipsum effatum *voluntatis Divinae* attinet, exactum omnino est ac retinendum, in primis cum tam late pateat, ut omnia, quae in notione summi boni insint, eidem voluntati submitti patiatur. Id tantum hic redarguendum esse censemus, quod Theologia Moralis voluntatem ac libertatem Divinam concipiat ut a libertate ac voluntate humana alienam prorsus eidemquo fere oppositam, cum potius identitatem utriusque voluntatis ac libertatis recte definitae sustinere deberet. Fit enim eo, ut libertas Divina, ad humanam relata, speciem induat abstractae necessitatis, quacum libertas humana nullo modo constare potest. Ad nihilum igitur redigeretur haec et prorsus interiret, nisi tam Doctrina Christiana, recte concepta, quam Philosophia eandem sustentare ac sublevare valeret. — Omnium vero, quae ex accepta hac oppositione utriusque libertatis reali consequuntur, gravissimum fere est id, quod summum bonum ab homine omnino non determinari possit ac definiri, ut alienum quoddam ac ignotum rationi ejusdem, cui tamen jus competit constituendi materiem quamcumque voluntatis et ita etiam summum ipsi

bonum. Quod autem jure postulavit ratio, non potuit nisi jure imperii et ad tempus tantum eidem recusari a Theologia Morali, quae, quoties sibi constans fuit, rationi humanae jus abjudicavit leges constituendi morales, soli Deo idem adjudicans. Lex summa, cujus sibi conscia est ratio in statione Doctrinae Officiorum, est universalis illa quidem, sed formalis tantum, quae jubet hominem sustinere libertatem suam. Haec tamen ipsa plerumque abrogata est a Theologia Morali et in aliam commutata, imperantem, ut homo liberae sui determinationis immemor sit et Divinam solum voluntatem in omni actione respiciat.

Postulat autem res, ut ea libertatis Divinae ac humanae ratio mutua, qua omnino innititur Theologia Moralis, paucis indicetur. Plerique hujus doctrinae asseclae statuerunt, diversam esse libertatem illam ab hac eidemque fere oppositam. Si vero libertatem Divinam ab humana sejungis et huic opponis, neque libertas ulla absoluta potest accipi, nec quidem humana ullo modo vindicari. Divinam enim libertatem absolutam esse ponens et ab humana insimul diversam, voluntatem humanam in apertum injicis Determinismum. Si

vero humanam vis sustentare, eandemque Divinae haud congruam, in apertum aequè irruis Indeterminismum. Tam in hoc quam in illo Fatum assumitur caecum, cuicumque libertati inimicum eandemque tollens. Quid est enim, quod in statione Determinismi hominis voluntatem ultimo impellat? Nihil aliud quam voluntas Divina ac necessitas externa; unde sequitur, nihil eorum, quae homo agat, sive bonum sit seu malum, huic posse imputari, cum id non nisi necessitate coactus faciat. Facile etiam apparet, ne libertatem quidem Divinam, humanae contrariam, per Determinismum vindicari posse. — Quid autem commovet hominem ad agendum in statione Indeterminismi? Nihil, nisi ipsa ejusdem voluntas. Est vero in quocunque subjecto humano tam universale aliquid, cum aliis commune, quam singulare quid, quo ab aliis differt. Si igitur dicis, subjectum determinari a se solo, necesse est id commoveri ad agendum a particulari isto ac singulari, quo ab aliis distinguitur. Quo accepto, Fatalismum hic habes haud evitandum, cum particulare omne ac singulare tum hoc tum alio modo sit comparatum. Est igitur confugiendum ad universale illud, quod subjecto cum aliis est commune. Cum vero

hoc universale non sit nisi abstractum aliquid, quod, qua tale, singularia nequeat in semet continere ut differentias suas necessarias, non potest ex semet impellere subjectum ad agendum vel ex semet ponere in subjecto definitionem ullam. Unde enim proveniret determinatio, cum eandem jam per se non contineat universale abstractum? Nihil enim singulare extra universale positum ex hoc pendet. Quaecumque autem voluntatis definitio est singulare quid, nec potest deduci ex universali in voluntate. Quocumque te convertis, tamen motivum, ut dicere solent Moralistae, vel incitamentum constans agendi invenire nequis, quod ex propria subjecti voluntate desumptum esset. Ab universali enim ad speciale delegaris, ab hoc ad universale. Cum tamen necessarium sit ponere aliquid, quod voluntatem commoveat ad agendum, non datur hic recursus, nisi ad Fatum caecum, ad quod tam Determinismus quam Indeterminismus ultimo confugiat, necesse est. — Si errorem hic percontaris, unde ceteri omnes proveniant, in eo sine dubio ponendus est, quod uterque voluntatem praesumat non concrete, sed abstracte tantum absolutam; quae abstracta voluntas neque ex opposito, quo circumscribitur, se ex-

pedire potest, nec quidem a se, qua universali abstracto, speciales derivare determinationes, quas, ut voluntas definita, continere debet, non explicare ortum hujus specialis; quod, cum tamen in voluntate occurrat, casu quodam haud explicando in hac exstitisse censendum est. Quod eo solum evitari potest, ut voluntatem concipias Divinam esse concrete absolutam; quo inter se oppositae, libertas Divina ac humana, ad identitatem redigi queunt.

Diximus supra, Theologiam quidem Moralem ponere summum hominis bonum in vita voluntati Divinae consentanea, sed eandem simul concipere voluntatem Divinam ut a humana diversam prorsus et eidem oppositam, unde abstracta tantum fiat haec voluntas summa. Videndum est nunc, quorsum in summo bono cadat, si ab hac sola legem moralem derivare conaris. Requiritur jure a summo bono, ut sit tale, quod per actionem quamcumque moralem ex parte vel, ut dicunt, in momento quodam attingi possit et reale fieri, ita ut in omni actione morali, qua instrumento vel medio finis ultimi, haec, instrumentum et finis, in eodem momento suo consideratus, confluant. Hic autem nobis a Theologia Mo-

rali opponitur assertio vel placitum, imperfecta esse, quaecumque homines agant, et neminem fieri posse beatum operibus legis. Si primum quidem, id respicientes, quod supra monuimus de notione beatitudinis ejusque in Doctrina Morali usu parum conveniente, assertionem nominatam in hanc commutamus: neminem posse attingere summum bonum solis operibus legis, nulli veritatem negamus hujus placiti, neque in illo sensu, quod nemo possit actione mere legali assequi summum bonum, nec in eo quidem, quod nemo, etiamsi summo Dei amore agat, voluntatem Divinam plene persolvere queat. Sed inest huic assertioni alius adhuc sensus, inde exorians, quod statio, in qua adhuc versamur, Theologiae Moralis, oppositionem supponit realem subjectivi et objectivi vel τοῦ Cogitare et τοῦ Esse. Hunc vero sensum in eo habes, quod nulla opera, nulla actio hominem ducere possint ad unitatem cum Deo veram atque substantialem, cum eandem ratio cogitans nondum agnoscat. Qui sensus satis superque probat non solum veritatem assertionis allatae, sed eo etiam, stationem Doctrinae Officiorum esse tantum momentum aliquod Doctrinae Morum et jam relinquendum.

Quod si hic sistis, facile apparet, posse summum bonum, i. e. vitam in Deo, ab homine numquam attingi, ne accepto quidem progressu ad perfectionem moralem infinito, nisi gratia intercedat Divina idque efficiat, ut quod per se sit impossibile, tamen fieri possit, vel ut unitas illa attingi queat. In hac quidem contradictione implicatur Theologia Moralis, quamdiu in statione Doctrinae Officiorum remanet. Quam contradictionem quidem avertere posses objiciendo, hic non esse quaestionem de reali hominis cum Deo unitate, quae, qua talis, involvere videtur, hominem eundem ac Deum fieri posse; hic vero quaeritur tantum de congruentia quadam externa, ut ita dicam, voluntatis humanae, qua inferioris, cum Divina, qua superiori. Hanc autem rei explicationem neque sensus vere religiosus, nec ratio speculans admittere ac probare potest; quare etiam Mysticismus omnium temporum doctrinam de unione mystica et praesentia Dei reali in homine enixe sustinuit et ursit. Idem sine dubio involvit ipsa Doctrina Christiana, ita percepta, ut eandem nobis proposuit Salvator noster sanctissimus, qui primus unitatem vel identitatem concepit essentiae Divinae ac humanae, et docuit, hominem posse via practica,

i. e. Divinae voluntati convenienter vivendo et agendo, realem reddere unitatem illam idealem. Usque ab ejus tempore summum fuit problema hominum morale exsequendi, non quidem legem officiorum abstractam, sed superiorem atque perfectiorem legem fidei et amoris christiani, quae vivit agitque in corde et conscientia ut vis summa, reconciliationem vel unitatem hominis cum Deo, a Christo primum pronuntiatam et nobis comparatam, realem reddens. Si vero legem moralem ita concipimus, ut sit lex illa, quam sequuntur in agendo fides et amor, haud injuste, sed summo quidem jure, placito istius superiori: *hominem non posse operibus legis attingere vitam beatam*, hanc opponimus: *hominem non posse nisi operibus legis fieri beatum*. Hac sententia sumpta nihil aliud continet lex moralis quam varios fidei atque amoris christiani modos agendi in homine, abstracte conceptos et in systema redactos. Cum igitur Christus, ut supra diximus, is esset, qui primus idealiter, h. e. per scientiam suam, oppositionem sustulerit realem essentiarum Divinae ac humanae, is etiam fuit, qui legem consummaverit idque effecerit, ut homo possit agendo etiam tollere oppositionem istam et eo

simul realem reddere tam reconciliationem suam cum Deo idealem, ad quam ipsi aditum patefecit Christus, quam libertatem suam moralem; is demum, qui vim legis officiorumque confregerit et nos ad id perduxerit, ut stationem relinquere possimus legis. Hinc vero sequitur, Doctrinam Moralem, quae Christi nomine insignitur, vere perceptam, non posse diutius remanere in statione Doctrinae et Legis Officiorum. Si igitur negare non possumus, doctrinam, nomine Moralis Christianae hucusque significatam, hanc stationem occupasse et etiamnunc occupare, id tantum probat, eandem nondum attigisse fastigium suum.

Idem probare videntur alia etiam in notione summi boni occurrentia, quorum hoc fere praecipuum est, ut libertas subjectiva in eodem sibi realis fiat, utque partes ejusdem, formalis et realis, in hoc bono in unum coeant. Ad quod efficiendum, notio summi boni tam lato sumenda est sensu, ut ad id omnia pertineant, in quibus haec libertas sibi realis fieri possit. Quia hoc jure requirit libertas, non potest eidem recusari. Quae in statione Doctrinae Officiorum versatur Doctrina Moralis Christiana, cum libertatem humanam cum vo-

luntate Divina ex voto componere nequeat, non potest, quatenus sibi constans est, quin desideria ac postulata rejiciat libertatis subjectivae, in id solum insistens, ut Divina fiat voluntas. Cum vero identitas voluntatis vel libertatis Divinae et humanae hic nondum percipiatur, facile perspicitur, praescripta illius aliena omnino esse huic voluntati, quae in iis semet suamque naturam non agnoscat; quam ob causam libertas subjectiva in iisdem exsequendis sibi realis fieri nequit. Hinc sequitur, unitatem inter utramque ejusdem libertatis partem, formalem atque realem, non nisi in illis conflare posse rebus, in quibus fortuito vel casu quodam voluntas humana cum Divina congruat. Sed quia voluntas Divina jure summo expostulat, ut vis omnis ac efficacia hominis eidem subjiciatur et inserviat, fit inde, ut in illis etiam, in quibus voluntas humana cum Divina conveniat, libertas subjectiva haud proprie vel quasi gratuito tantum realis sibi reddatur et sic aditus ad summum etiam bonum intercludatur. Si autem voluntatem respicis Divinam, confitendum est, ne eam quidem hac conditione fieri posse realem; cum enim praescriptum cujusvis actionis moralis originem trahat suam non ex volun-

tate et ratione humana, sed ex Divina tantum, fieri potest, ut ipsa actio, qua legem Divinam exsequamur, ex alio quodam incitamento prodeat quam ex sola observantia voluntatis Divinae, e. gr. ut homo beatitudinem a Deo promissam aliquando assequatur. Nam in hac statione censendum est, voluntatem Divinam non aliter adesse in homine ac aliquid extrinsecus inditum. Hinc patet, Theologiam Moralem, in statione Doctrinae Officiorum positam, admittere heteronomiam voluntatis, quae tamen ipsa, ut ex libertate Divina emanans, nobilioris est indolis quam heteronomia illa Kantiana, de qua supra monuimus. Utrique tamen systemati propria est heteronomia voluntatis, quae evitari nequit, nisi assumis, voluntatem Divinam efficere ipsam essentiam voluntatis humanae.

Haec voluntas quam coarctata fuerit et limitibus circumscripta a Theologia Morali, supra jam monuimus. Quod quo magis appareat, ad disquisitionem transgrediamur momenti tertii et ultimi eorum, quae in notione summi boni in primis respicienda esse censemus. Nam ita adhuc concipiendum est summum bonum voluntatis humanae, ut omnem in se con-

tineat materiam voluntatis, ita ut exinde systema totum praeceptorum moralium deduci possit. Relictis jam stationibus Doctrinarum Felicitatis ac Virtutis, non potest voluntas humana, in statione Doctrinae Officiorum per Theologiam Moralem posita, quaerere summum bonum in appetitibus et virtute sive in horum cum ratione consensu et harmonia. In ratione sola jam quaerendum esse videtur id, quod materiam eidem praebeat necessariam. Inditum est voluntati a ratione propria vel humana officium illud universale, ut libertatem sustineat ac realem reddat in mundo externo; sed cum in hoc officio, qua tali, ipsa materies actionis, in qua realis fieri possit libertas, omnino desideretur, voluntas humana a Theologia Morali ad rationem Divinam delegatur, ut ab hac sibi exposulet tam summum bonum, quam materiem omnem legis moralis et ipsam quidem legem. Vidimus supra, summum bonum hic ita definiri, ut efficiatur vita hominis in Deo vel unitate quadam ejusdem cum Deo, sed vidimus etiam, quid involvat haec ipsa, cum non concipiatur ut unitas substantialis, sed tantum ut externa magis minusve communicatio inter Deum et rationem ac voluntatem humanam. Quaerimus autem: quid continent

ratio ac voluntas Divina et possuntne ex his praecepta officiorum specialia derivari? Doctrina Moralis Christiana ad hoc respondet, Deum velle salutem omnium a se creatorum; cui responso, ut vero, nihil est apponendum. Quomodo vero concilianda est cum hoc doctrina de corrupta natura atque essentia rerum omnium creatarum, si non simul negatur, omnia esse essentia ac notione sua bona? Si quidem omnia corrupta sunt a natura, non potest sancta voluntas Divina eadem positive respicere, h. e. non potest velle, ut res creatae remaneant in potentia, ut dicere solent, sua. Necesse est igitur, eum velle, ut et homo et res omnes quasi exeant ex essentia sua et aliam assequantur essentiam, Divinae congruam. Hoc tamen non vult concedere Doctrina Moralis Christiana, quia sic tolleretur Dualismus, quo ipsa innititur. Quapropter ponendum est, Deum negative tantum respicere omnia a se creata. Quod si ita esset, haberemus Moralem Christianam ex meris negativis praeceptis concinnatam, quae hominem juberent suppressere appetitus ac sensus suos et bellum gerere omnium in omnes, si non reale, at ideale tamen, ut ita dicam. Concedendum est etiam, tempora fuisse, quibus

doctrina nostra hac fere negativa indole affecta fuerit. — Sed ne istud quidem volunt morum praeceptores. Assumendum est igitur, Deum positive solum respicere res a se creatas. Unde vero derivanda est ratio haecce positiva, cum eandem excludat essentia rerum corrupta? Respondet ad hoc Theologia Moralis: ex gratia Dei in Christo data. Hanc gratiam nullo modo negare volumus, et contendimus e contrario, hominem per eandem salvatum esse a servitute peccati. Id vero negamus, naturam et essentiam hominis, qualis immediate, ut dicitur, existit, per Christum factam fuisse aliam, quam fuerit ante lapsum, et gratiam Dei in Christo se probare in ejusmodi metamorphosi, ad quam recurrendum est cuique, qui enixe doctrinam profitetur de perversa atque corrupta rerum omnium natura per lapsum Adami et peccatum. Quae notio naturae contradictionem involvit plenam et in nihilum redigeret tam ideam hominis quam salutem per Christum, nisi inconstanter supponeres, essentiam hominis depravatam per Hunc in integram restitutam fuisse. In ejusmodi autem mutationibus sese manifestare non potest gratia Dei in Christo, sed in iis solum rebus, quod Hic docuit, essentiam hominis veram

per se esse eandem cum essentia Divina, qua doctrina idealiter genus humanum cum Deo reconciliavit; quod doctrina, vita et morte sua veritatis Divinae causa, quibus ideam suam reddidit realem et ad unitatem cum Deo pervenit, quemcumque in Ipsum vere credentem certiore fecit de salute sua per imitationem Ipsius; in eo demum, quod Christus continue vivit in ecclesia sua, ac in omnibus vera fide captis, qua idea illorum, realem reddit reconciliationem ipsorum cum Deo, a se, dum vixit, illis comparatam. Gratiam Dei universe in eo sese manifestare credimus, quod homo per Christum conscius est factus identitatis, quae intercedit inter essentiam Divinam atque humanam. Quam si non ponimus identitatem vel unitatem, non possumus rationi humanae convenienter ex ratione ac voluntate Divina deducere systema praeceptorum specialium legis Divinae. Nam in statione illa, qua commoramur, Theologiae Moralis, huic conatui reluctatur Dualismus ibidem occurrens. Si ex ratione Divina legem vis deducere, quae mere negativa praecepta officiorum non continet, sensus atque appetitus suffocare et extinguere jubentia, quoad hoc salva vita fieri possit, necesse est, ut Deum concipias positive re-

spicientem eosdem. Cum tamen in hac statione pro inhonestis valeant et a voluntate morali haud respiciendis, tribuis re vera Deo rationem positivam in ipsum malum inhonestumque. Quod tamen jure summo perhorrescit sensus religiosus, quantumvis cum modestia ac veneratione Dei affixus sit doctrinae de discrimine substantiali essentiae humanae ac Divinae. Non datur hic recursus nisi ad unitatem inter utramque substantialem ponendam. — Ad eandem recurrendum est, si rationem respiciamus legum lationis Divinae ad mentem humanam, cujus quidem mentis conatui leges instituendi morum propriis viribus, i. e. sine auxilio rationis Divinae, succedere non potest, nisi ad heteronomiam voluntatis confugis. Quoniam hic, pro supposita diversa rationis Divinae ac humanae natura, legum latio Divina provenit ex ratione humanae aliena, quae praescripta legis homini sancta reddere debet, id fieret, ut ratio humana, quantumvis urgens, naturam suam esse autonomicam, et se nihil aliud pro sancto habere posse ostendens, quam id, ejus sanctitatem ipsa perspiciat, voluntati alienae prorsus subjiceretur, quo libertas interiret humana, nisi suffugium pateret ad identitatem Divinae atque humanae libertatis et voluntatis accipiendam.

In dijudicando statu Theologiae Moralis, in quo hucusque occupati fuimus, haec doctrina nobis visa est haud posse satisfacere desideriiis rationis. Haec autem est summa disquisitionis nostrae, in hac Theologiae Moralis statione, quam perlustrare conati sumus, quod neque libertas humana possit vindicari, nec summum bonum attingi, ut finis libertatis manifestandae; et si quidem Deus ex sola gratia et misericordia in fide remansuros vita atque beatitudine post mortem aeterna remuneretur, tale est, quod ratio humana in statione Doctrinae Morum non possit agnoscere pro fine bonorum. Huc accedit, quod cum Deus ponatur esse summus legislator, positive ea respicere deberet, quae hic pro inhonestis valeant, et quod eo voluntati humanae materia eidem aliena offeratur, cujus sanctitatem Deus auctoritate sua frustra confirmet. Indicavimus etiam, causam horum errorum quaerendam esse in Dualismo, qui in statione Doctrinae Officiorum occurrit, id est, in supposita oppositione reali τοῦ Cogitare et τοῦ Esse.

Quod si neque Theologia Moralis nec alia quaedam formarum Doctrinae Moralis invenire valuerit summum bonum omnibus nu-

meris expletum, nec ulla restare videatur forma Moralis Purae, quae in hoc nisu succedat, nihil aliud eo probatur, quam problema hocce non posse solvi a Doctrina Morali Pura. Hoc quidem sequitur ex natura et indole ipsius doctrinae. Cum enim haec supponat, hominem, non nisi ad naturam externam, quae necessitatis abstractae premitur lege, relatum, esse ens liberum, nec sit occupata in natura libertatis absolutae enucleanda, in qua forma et materies in unum confluunt; cum in formali libertatis subjectivae parte perscrutanda et explicanda proprie versetur; cum denique in hac statione forma et materies, ut ex eodem fonte non derivatae, haud coeant: Doctrina Moralis materiem et summum bonum non potest attingere, nisi eadem ex alio quodam fonte hauriat. Facile autem apparet, materiem aliunde petitam atque abstractam haud posse respondere et congruere formae item abstractae. In has igitur angustias redacta Doctrina Moralis non potuit, quin, formam solam respiciens, a conatu materiem atque finem bonorum inveniendi demum desisteret, et alii cuidam doctrinae, in quam per motum dialecticum transgreditur, jus traderet definiendi tam materiem actionis quam ipsum finem agendi ultimum.

In novam hancce faciem transformata est Moralis Pura ope speculationis Hegeliana, quae docet, huic doctrinae id solum injunctum esse, ut conditiones explicet formales libertatis subjectivae, materiam vero actionis atque summum bonum quaerenda esse in Ethica seu Doctrina Societatis, quae in natura et indole libertatis objectivae examinanda versans, altiorem offert libertatis considerandae stationem. In hac autem statione nova aliud jam habet objectum disquisitionis suae scientia, quam in Morali Pura, cujus tamen objectum, partem libertatis subjectivae formalem, Ethica supponit.

Ex reformata adeo Doctrina Morali Pura id commodi redundat in Theologiam Moralem, ut haec commoveatur ad desistendum a vano conamine quaerendi materiam actionum humanarum et summum bonum in ratione Divina abstracte concepta, unde neque cetera bona nec leges officiorum constanter deduci possunt. Quae cum ex hoc fonte oriri nequeant, derivanda sunt e ratione suprema ita concepta, ut haec in mundo sese manifestet et sibi realis fiat, tam in rebus ad naturam externam pertinentibus, quam in animis hominum, sitque absolute summum bonum. Do-

ctrina Moralis Pura, quae realem hancce rationem nomine summi boni intra cancellos suos frustra quaesivit, ad id demum commota est, ut quaerat eandem in statione libertatis objectivae, quo in aliam doctrinam est transgressa atque commutata. Theologiae autem Moralis est, quaerere summam rationem et voluntatem perfectam in statione libertatis absolutae. Quam quidem viam semper ingressa est haec doctrina, ut materiam inveniat ac finem ultimum actionum humanarum. Estque Theologia Moralis nihil aliud, nisi Moralis Pura e statione libertatis relativae in stationem libertatis absolutae transposita. Alienus quidem esset ac perversus conatus, hac via libertatem subjectivam defendere et sustentare velle, si libertas haec eo aliquid detrimenti acciperet, et si materiam actionum atque summum bonum, in statione Doctrinae Moralis Purae frustra perquisitos, assequi non possemus explicanda libertate absoluta, qua veritate et unitate tam utriusque partis libertatis subjectivae, formalis ac realis, quam libertatis subjectivae et objectivae. — Cum autem Theologiae Dogmaticae proprie injunctum sit officium solvendi problema libertatis absolutae, necesse est, ut Theologia Moralis ea in pri-

mis respiciat, quae in doctrina illa doceantur de natura et indole libertatis ac voluntatis Divinae. Unde patet, duas hasce doctrinas intime conjunctas esse et inter se cohaerere.

Hunc nexum et affinitatem Theologia Moralis nullo non tempore agnovit. Quamdiu autem in statione Deum atque res omnes considerandi dualistica permansit Theologia Dogmatica, quamdiu substantialem mundi cum Deo unitatem nondum concepit, non potuit Theologia Moralis a Deo, qua absolute summo bono, constanter ac via systematica deducere cetera bona moralia, nec quidem ejusmodi legem moralem, quae rationis humanae desideriis plene satisfaceret. Quae deductio cum tamen sit facta, probare videtur, id inconsulte ac temere suppositum fuisse, quod assumendum non esse crediderunt, i. e. mundum esse ejusdem substantiae ac Deum. In aprico tamen est, si voluntatem ac libertatem Divinam absolutam esse concipis, exclusa inde omni ratione libertatis humanae, hanc una cum Divina constare omnino non posse, et legem morum voluntati libertatis experti, haud minus quam hanc ipsam voluntatem omni carere sensu, si fortasse non assumas, legem moralem

esse quasi legem naturae eidem voluntati. — Hanc fere sententiam de libertate Divina in Supranaturalismo sibi constante invenimus, qui, sublata omni fere libertate humana, solam Divinam agnoscit. Frustra tamen hac via Absolutum quaeris; tollitur enim hic, sublata libertate humana, ipsa materies, in qua sese manifestare potest libertas illa absoluta, et dignitas derogatur legi morali, quae in legem purae necessitatis voluntati commutatur. Haec et aliae causae Theologiam Moralem sensim ad id perduxerunt, ut Supranaturalismum desereret et se Rationalismo applicaret, libertati humanae, ut videtur, magis amico. Non potuit tamen Doctrina Moralis, Rationalismo innixa, quin aut libertatem conciperet humanam ut relativam solum et quasi surculum quendam luxuriantem in arbore Divinae vel absolutae libertatis, aut, Rationalismo immodico addicta, naturam re vera et indolem sibi abrogaret Theologiae Moralis, et se arbitrio traderet obtrectatricis suae simulatae, Moralis Purae. Quae a Rationalismo fulcitur Theologia Moralis facta est systema, ut ita dicam, Accommodationis, quod in eo in primis occupatur, ut ad harmoniam atque consensum reducat discordes, libertatem vel voluntatem Di-

vinam et humanam, ultramque abstracte conceptam. Huic systemati in deliciis fuit percipere Christum ut summum tantum a Deo in terram demissum legislatorem, non secus, ac si haec non antea habuisset Mosen atque prophetas suos, quos sequeretur, et quasi adhuc opus fuisset tali legislatore, et non potius Salvatore ac interprete legis absolutae, i. e. legis fidei christianae atque amoris.

Ex allatis sequi videtur, Theologiam Moralem, quae substantialem non agnoscat essentialium Divinae et humanae unitatem, haud posse satisfacere rationi speculanti. Quae Supernaturalismo innititur hujus doctrinae forma, dummodo sibi sit constans, non potest approbare Doctrinam Morum Puram, quae libertatem ponit voluntatis humanae. Quae vero Rationalismo suffulcitur, saepe sine ullo fere jure nomen sibi attribuit Theologiae Moralis, cum potius jam fuerit commutata in Doctrinam Morum Puram. Utraque tamen forma Theologiae Moralis remanet in statione Doctrinae Officiorum communis et laborat vitiis ejusdem, eo praesertim, quod non possit ex se depromere atque in medium proferre summum bonum omnibus partibus expletum, ita ut actiones morales non media solum vel instru-

menta forent ipsius summi boni, sed momenta ejusdem necessaria, in quibus perficiendis et exsequendis ipsum etiam summum bonum ex parte absolveretur. Quam si acciperes inter summum bonum actionesque humanas adesse rationem, progressum huic stationi proprium infinitum effugere posses; quo nondum sublato, finis bonorum realis fieri nequit. Hunc progressum neutra formarum istarum declinare valet. Ex Supranaturalismo prodiens forma, quia essentiam Dei ab essentia rerum creaturarum diversam omnino esse ponit, et has igitur non esse momenta necessaria essentiae Divinae, nequit assumere, Deum i. e. absolute summum bonum, ideas reales reddendo, realem sibi fieri vel manifestari in mundo. Si quidem homo officia sua plene persolvere valeret, nullo tamen eorum, quae agat, summum bonum reale fieri potest, quantumvis voluntati Divinae mos geratur. Est enim voluntas Dei in hac statione externa atque aliena homini, cui etiam sua est voluntas. — Nec meliore utitur sorte Rationalismus, cum explicare nequeat rationem, qua summum bonum in mundo absolvatur, nec infinitum effugere progressum. — Patet igitur, Theologiae Morali, si quidem ad id intendit, ut materiam exquirat atque defi-

niat et summum bonum actionum humanarum, confugiendum esse ad formam Theologiae Dogmaticae recentissimam, quae, sublata doctrina de diversitate substantiali Dei et hominis, essentiam humanam eandem ac Divinam esse profitetur.

Si malum percontaris quasi originale Theologiae Moralis hucusque vigentis, in eo situm esse invenies, quod haec doctrina Deum posuerit esse legislatorem tantum mundi moralem, non vero rationem vere absolutam. Hinc mala ejusdem cetera omnia provenerunt. Cum igitur Theologia Dogmatica recentissima Deum conceperit ut Ens vere absolutum, sperandum est, Doctrinam Moralem Christianam eo refo-cillari posse et expergisci ad vitam novam.— Quaenam autem futura sit ejus facies ac indoles, ex commutata in Theologia recentissima Deum atque mundum concipiendi ratione colligi fere potest; quare etiam huic qualicumque judicio nostro de statu Theologiae Moralis hucusque vigentis, lineas quasdam subjungere ausi sumus, ad hanc faciem, hanc formam illius adumbrandam.

Notionem libertatis si primum consideramus atque respicimus, notum est hanc ante

tempora nostra ita conceptam fuisse, ut non possit defendi ab argumentis illis, quae eidem objecta fuerint a speculatione recentiori. Posuit autem Doctrina Moralis Christiana hucusque, libertatem Divinam et humanam diversas esse inter se. Inde autem apparet, relative tantum concipi utramque libertatem. Qui tamen absolutam libertatis Divinae rationem propugnare sunt conati, humanam haud quidem nomine, sed re vera sustulerunt. Requirit autem realitas libertatis Divinae, si eandem absolutam esse concipis, ut adsit vel existat libertas humana, ut negatio libertatis Divinae. Hac sola negatione negata vel sublata, absoluta evadit libertas Divina, cum ita nihil extra semet habeat, quo circumscribatur et finiatur. Libertas autem humana, qua negatio Divinae libertatis, hanc in semet contineat, necesse est. Quae in notione hominis inest libertas Divina, per lapsum et peccatum in humanam abstracte sumtam est conversa; quod tamen fieri necessarium erat, ut naturam suam immediatam atque abstractam adhuc deponeret haec ipsa libertas et absoluta evadere posset. Si igitur libertatem humanam qua Divinae oppositam existere negas, tollis eo necessarium quasi instrumentum, quo libertas Divina, non nisi ab-

tracta tantum ac immediata primo concipienda, absoluta et sibi realis fieri possit. Ita autem in libertate Divina abstracte solum concepta sistis, quae, si re vera libertas erit, semet exserere debet in opposito suo qua tali tollendo atque negando. In natura externa, quae, ut talis, oppositum est abstractum libertatis Divinae, non potest haec libertas semet intueri vel sibi realis fieri; quod nisi in animo vel spiritu humano absolvi atque attingi nequit. Hoc tamen alia via fieri non potest, quam illa solum, ut libertas humana qua talis, i. e. abstracte tantum concepta, tollatur, cujus negationis positivum habes residuum in libertate Divina, quae jam ante negationem in libertate humana inerat. Quae autem ex hac negatione prodit libertas, non est prima illa solum et abstracte concepta libertas Divina, sed est, ut ex negatione ipsius negationis vel oppositi sui profecta atque exorta, libertas vere absoluta. Est igitur necessaria ipsa haec negatio negationis, ut vere absoluta fiat libertas Divina.

Huic autem sententiae, libertatem Divinam nisi negatione τοῦ non-Esse vel negationis suae, i. e. libertatis humanae, fieri non posse realem, objici potest, quod sit libertas Divina per se

absolute realis, ita ut non opus sit negatione ejusdem et multo minus negatione ipsius negationis. Ad hoc objectum respondendum est, oppositum libertatis Divinae et posse cogitari et debere concipi. Cum igitur oppositum suum habeat libertas Divina, τo non-Esse suum, non potest concipi nisi ad oppositum suum relata. Hac autem ratione considerata, relativa tantum est, oppositum habens suum in libertate humana abstracte concepta, quae libertas saepe etiam, quamvis vano quidem conatu, sese opponit libertati Divinae. Sed quoniam haec libertas id ipsum posuit, in quo oppositum ejus sese exserit, non potest quin hoc etiam tollat, qua τo non-Esse existens suum, unde prodit ut residuum ipsius negationis, τo Esse existens libertatis Divinae, i. e. ipsa haecce libertas qua realis. Hinc apparet, libertatem Divinam realem fieri non posse, nisi accepta libertate humana qua ejusdem opposito, sed iterum qua tali negato.

Est igitur Deus libertatis absolutae tam subjectum, quam objectum. In eo solum plene confluunt forma et materies voluntatis ac libertatis. Est adeo absolute summum bonum id, quod nomine summi boni ultimo loco quaerit ratio humana; idem fons idearum, id etiam,

quod in ideis et per easdem se in natura rerum manifestat, se reale reddit; substantia denique universalis, cujus varias formas ideae qua tales efficiunt. Inde conficitur, Deum esse in quocumque homine ideam ejus, id quod in hoc vere vivit agitque. Si gitor ideam hominis respicis, non est homo a Deo alio modo diversus, quam eo tantum, quod sit idea cujusvis hominis pars tantum necessaria, modus vel momentum, ut ajunt, substantiae Divinae. In homine vero idea ejus ita plerumque recedit in adytum suum intimum, ut eandem omnino non adesse existimes. Oritur inde oppositio libertatis humanae Divinae libertati. Quae oppositio re vera non adest, nisi utramque libertatem abstracte concipis. Libertatem autem humanam abstracte concipiens, habes in eadem oppositum Divinae libertatis. Qua huic opposita, libertas humana realitatem quandam, fictam tamen, sibi comparare potest; sed ut existentiam suam speciosam, *to non-Esse* suum, sustentare conatur, ita re vera liberam sui determinationem suffodit quasi atque supplantat. Cum enim existat libertas haec abstracta voluntate sola atque libertate Divina, qua negatio hujus, non potest quin, semet voluntati supremae opponendo, in nihilum re-

digatur et negative saltem ad id conferat, ut prodeat in mundo libertas absoluta. Ideae vero suae cum essentia Divina unitatem substantialem concipiendo, homo non deserit tantum stationem, in qua antea versatus est, libertatis subjectivae ac relativae, sed evehitur etiam in superiorem illam libertatis absolutae, cui neque necessitas Divina aliena est atque opposita, nec necessitas quidem naturae. In statione libertatis absolutae positus, mundum contemplatur externum, ubi abstracta haec dominatur necessitas, ut solum, in quo nondum sibi realis fieri possit eadem libertas. Hoc vero homini sese ostendit et obversatur ut necessarium vel necessitas, donec hic perspiciat, mundum externum per se vel ut ideam conceptum et consideratum, non esse nisi partem objectivam libertatis absolutae, abstractam adhuc atque immediatam et nondum sui consciam. Fit haec libertas in homine demum sui conscia, quo naturam deponit et speciem cujusdam a se alieni. Homo mundum concipiens ut partem libertatis Divinae objectivam, sed abstractam solum et immediatam, non potest considerare necessitatem et ea, quae ipsi in mundo obversantur externo, ut terminum quendam vel negationem veram libertatis suae,

sed ut id solum, in quo ideam suam et ita mensuram libertatis absolutae sibi a Deo concessam, realem reddat. In natura jam adsunt ideae quae tales, sed *adsunt* tantum vel existunt, nondum sui consciae. Non potest igitur libertas absoluta in natura jam fieri sibi realis, sed in homine tantum, quando hic non tantum concipit, res creatas esse per se partem libertatis absolutae objectivam, sed etiam quando libere agendo libertatem eandem realem reddit. Ita in stationem evehitur homo libertatis absolutae. Non tamen dicendus ac existimandus est eo fieri idem ac Deus ipse; nam idea cujusvis hominis, quae momentum solum vel modus aliquis libertatis absolutae vel Divinae, integram Dei ideam efficere nequit.

Quae sic, quamvis paucis tantum lineis, a nobis adumbrata est doctrina libertatis convenit, quantum et quoad perspicere potuimus, cum Scriptura Sacra et religionis nostrae placitis, haud quidem verbis, sed re atque sententia. Quod docet Scriptura Sacra de libertate, id quasi in viva veritate sua expressum conspicimus in persona Christi, qui fuit simul *ὁμοουσιος τῷ πατρὶ* et *ἡμῖν*. Si igitur concedis, libertatem hominis vere conceptam ejusdem esse naturae ac libertatem Divinam, con-

cedendum est etiam, Theologiam Moralem, quae huic sese applicat doctrinae libertatis eandemque amplectitur, in multis et gravibus recessuram esse ab usitata Doctrinam Moralem Christianam tractandi ratione. Hac solum libertatis considerandae via sperandum est fore, ut a Theologia etiam Morali agnoscatur, hominem esse posse atque fieri absolute liberum, quod necessario requiritur, si concedi poterit, hanc doctrinam re vera esse aliam et a Morali Pura vel Speculativa diversam scientiam. Haec est autem differentia harum doctrinarum, quod Moralis pura versatur in forma solum libertatis subjectivae indaganda, Theologia Moralis non in forma tantum, verum etiam in materia actionum humanarum atque summo bono vel fine ultimo exquirendo. Non respicit igitur haec doctrina hominem in eo solum nisu, ut realem reddat libertatem tantum suam subjectivam, sed in eo potius studio, ut absolutam vel Divinam libertatem manifestet et cum hac una suam ipsius libertatem realem reddat; quia homo in hac statione concipitur esse momentum necessarium libertatis Divinae in mundo se manifestantis et explicantis. Est igitur huic doctrinae inde exeundum atque exordiendum, quod sit mundus per se ejusdem essentiae ac Deus, quod-

que homini a Deo injunctum fuerit, realem reddere essentiam vel notionem suam, vel id efficere, ut realis fiat ejusdem cum Deo reconciliatio per Christum facta atque generi humano comparata; cujus reconciliationis id quidem primum est momentum, ut homo conscius fiat unitatis suae cum Deo substantialis, secundum, ut haec unitas illi fiat realis vel ab eo conficiatur. Cum autem mundus essentia sua nihil aliud sit, quam substantia ipsa Divina et ideo etiam libertas ipsa Divina ut existens vel immediata tantum, cumque ita solum speciem induat libertati Divinae oppositae necessitatis, quod concipitur esse diversae a Divina substantiae; sequitur, libertatem absolutam ea tantum conditione fieri posse realem, quoad res atque homines praecipue tractentur ideis suis convenienter, et quemvis hominem ita potissime realem efficere posse libertatem suam, ut se concipiat esse momentum Divinae libertatis necessarium. Est igitur hominis cujuscumque, alios tractare homines atque res secundum ideas eorum, respicere gradum, ad quem cujusvis entis idea sese explicans et realem reddens jam fuerit evecta, et idearum promovere explicationem progressumque versus finem ultimum, qui in

eo ponendus est, ut Deus plene perfecteque manifestatus sit in mundo, in animis hominum in primis, et ut hominis cum Deo reconciliatio evadat realis. Ad hoc spectat praeceptum illud religionis christianae, quod jubet homines, alterum amore excipere atque prosequi alterum. Est enim amor christianus nihil aliud nisi eadem unitatis ratio inter homines, quae inest in libertate vera et exinde prodit; quae tamen ratio ipsa in amore non nisi sensus inter homines mutui formam habet et retinet. Vita libera in fide atque amore christiano non efficitur et comparatur caeca, ut ita dicam, inerte atque inefficaci hominis in Deo quiete, ut saepe rem concipiunt homines, sed per opera et laborem indefessum, duce Spiritu Divino, qui agit et vivit in homine. — Haec nos docet Doctrina Morum christiana, quae quidem nihil est aliud quam monitor quidam, viam commonstrans, qua libertas Divina vel absoluta in mundo realis fieri possit. Docet etiam, hominem, dummodo libertatis verae, fidei et amoris christiani ingenio commotus agat, summum bonum reale reddere posse, et timorem omittendum deponendumque esse omnem, ut finis attingi possit ultimus, quasi nihil reale esset; late enim adeo patet summum bo-

num, ut ei subijci possint omnia, quaecumque homo pro virium atque facultatum suarum modo et ideae suae convenienter perficere valeat. Fit igitur summum bonum reale per actionem quamvis moralem, haud quidem ut totum aliquod et omnibus numeris expletum, sed ex parte tantum vel in momento hoc suo.— Frustra tamen in Doctrina Morum Christiana institutionem quaeris homini plene sufficientem, qua duce agere queat libertatis absolutae ingenio convenienter. Nam cum individuo vel homini singulo idea sua sit summum bonum, ad quod assequendum atque reale efficiendum adniti debet, cumque hoc fieri nequeat, nisi variae atque innumerae respiciantur rationes, quibuscum vita ejus intimo nexu cohaereat; non potest haec doctrina ita abundare praeceptis, ut ex eadem appareat atque eluceat, quid in omni vitae casu homini sit faciendum, quid omittendum, sed est cuique quasi liber quidam memorialis, praescriptiones continens universales, quas conscientia duce exsequitur, prout vitae ejus ratio hoc vel illud postulet.

Exposita jam qualitercumque notione libertatis, ad notiones illas digito monstrandas nunc transgrediamur, quas notioni summi bo-

ni indiderunt morum praeceptores. Quorum infimum tenet locum notio Felicitatis. Facile perspicitur, eandem, quoties in systemate quodam Moralis Christianae pro summo bono posita fuerit, non potuisse sumi in eadem, quae apud veteres Graecos valebat sententia, sed ita esse interpretandam, ut significet sensum voluptatis et gaudii, ex hominis cum Deo reconciliatione in animo exortum, cujus fastigium quasi et summam in vita demum futura nomine beatitudinis assequemur. Sed quia supra de notione felicitatis jam satis pro re nostra monuimus, sufficiat hic id solum addere, felicitatem non esse summum bonum hominis, attamen pro momento quodam ejus habendam.

At ne notioni quidem Virtutis in statione praesente Theologiae Moralis locum atque honorem summi boni agnoscere atque concedere possumus. Doctrina Virtutis ut forma Doctrinae Morum, propria erat gentibus antiquioribus, quarum mundum atque vitam considerandi ratio harmoniam atque consensum naturae ac hominis inter se posuit, unde etiam rationis humanae cum sensibus et appetitibus percipienda erat consensio. Quam harmoniam eorum veteres appellabant Virtutem. Postquam

autem, exorta atque accepta et probata religione christiana, ratio et voluntas, temporibus cedentes, religionem christianam amplexae sunt atque professae, dum sensus et appetitus in ethnicismo quasi remanebant, non potuit servari ac retineri pristina virtutis notio, sed commutata est in illam, ut significet habitum atque facilitatem exercendi et exsequendi dominium rationis et voluntatis in sensus affectusque. Evanuerunt quidem e numero virtutum plures, immo plurimae earum, quae apud veteres nomine virtutum insignitae erant, cum easdem Christianismus antiquior vitia potius esse pronuntiaret; sed ecclesiae curae erat, ut aliae, antea ignotae, in locum abeuntium succederent, inter quas sat erit hic nominare virtutes sic dictas *theologicas*. Non potuit tamen Theologia Moralis Virtuti concedere locum summi boni. Inter media igitur vel auxilia finis ultimi numeratae sunt virtutes. Pro instrumentis tamen summi boni jure haberi nequeunt, quia sic consideratae extra ipsum finem bonorum ponerentur. Sunt autem concipiendae ut momenta finis ultimi, unde absolutum obtinent pretium, idque eo magis quod, propter notionem summi boni, quam in nova hacce Theologiae Moralis statione assumendam esse

censemus, appetitus atque sensus in bonis annumerandi sint, quos ratio positive respicere debeat.

Summa quidem Doctrinae Morum statio ea est, quod sit haec Doctrina Officiorum. Eandem statuunt esse rationem Theologiae Moralis. Est igitur haec concipienda ut doctrina praescriptorum e voluntate Dei revelata et patefacta per Christum, ut summum legum latorem, emanantium, quibus convenienter christianus vitam suam instituat atque agendi rationem. Pro dualistica, quae hic dominatur res inter se considerandi ratione, hunc concipiunt esse statum et conditionem rationis vel voluntatis Divinae ac humanae mutuum, ut Divina sita sit quasi citra, humana vero ultra, ita tamen, ut voluntas Divina leges ferat atque instituat humanae. Statuunt quidem, rationem atque voluntatem Divinam esse absolutam, sed homini etiam, quamvis diversae a Deo essentiae, liberam attribuant et a Divina diversam voluntatem. Ex iis autem, quae supra jam diximus, efficitur, voluntatem absolute liberam, cujus non sit momentum vel modus libertas humana necessarius, haud posse admitti. — At potes assumere, voluntatem Divinam ita constare posse cum humana, ut illa leges tantum praescribat huic,

non vero semet realem reddat in mundo atque animis hominum. Huic autem objicimus, voluntatem absolutam ita re vera tolli, cum nisi semet exserendo et realem reddendo absoluta esse nequeat. Ponendum est igitur, eandem agendo in voluntatem humanam, quasi instrumentum suum necessarium, fieri realem. Cum vero voluntas atque libertas humana diversa sit a Divina et huic fere opposita, necesse est, ut hanc percipias esse το non-Esse libertatis Divinae, in quo sibi realis evadat haec libertas. Quod eo tantum efficitur modo, ut libertas Divina semet humanae, qua ab ipsa alienae, opponat eandemque neget tollatque. Prodit hinc, ut partus (si dicere liceat) hujus oppositionis, lex officiorum, cujus praescriptum singulum praestat se esse momentum vel modum specialem oppositionis, cujus systema lex officiorum ut totum aliquod efficit. Qua rem considerandi ratione libertas humana, ad Divinam relata, speciem induit τοῦ Esse cujusdam forma carentis, cui semet quasi infigere studet libertas Divina, ut formam eidem imprimat atque indat desideratam. Continet vero ita lex officiorum praescripta rationem respicientia, qua his formis induatur libertas vel voluntas humana. Quod si haec voluntas praestet se

esse tale quid forma carens, non potest libera voluntas Divina in eadem semet intueri et agnoscere, nec fieri sibi realis ut absoluta sui determinatio. Patet autem, hoc ea solum conditione effici posse, ut voluntas humana ponatur esse se determinans. Quam si negas sui determinationem, id tollis, in quo sibi realis evadere possit voluntas atque libertas Divina, ponisque, oppositionem istam, cujus rationem abstractam lex officiorum contineat, voluntatis Divinae ac humanae, re vera esse oppositionem ejusdem absolutae voluntatis sibi-met ipsi, vel id involvere, ut eadem huic ipsi se opponat, ut fiat realis. Id quod per oppositionem hancce infinitam unice fit reale, est ipsa oppositio continuo posita, voluntate Divina ope legis officiorum humanam indesinenter lacescente, ut hanc oppositionem in semet excipiat realemque reddat. Etiam si poneres, voluntatem humanam posse plene perfecteque satisfacere legi atque voluntati Divinae, haec tamen per humanam realis fieri nequiret, cum sit haec ipsum *non-Esse* vel oppositum et negatio illius, cumque officium perpetrare et exsequi nihil sit aliud, quam ponere atque stabilire ipsam oppositionem. Hinc perspicitur veritas placiti vel doctrinae illius: neminem posse

operibus legis reconciliari cum Deo; est enim lex ipsa oppositio voluntatis Divinae humanae voluntati abstracte concepta, legem autem exsequi ipsa oppositio concreta. — Ut legi satisfieri possit, requiritur, ut is, qui eandem fert i. e. ut determinans idem sit ac determinandum. Sed desideratur in statione legis conscientia identitatis inter determinantem atque determinandum. Cum vero religio christiana, dummodo recte concipiatur, identitatem assumat essentiae Divinae atque humanae, ut et libertatis Divinae ac humanae, ponit eo ipso identitatem determinantis et determinandi, i. e. legem moralem ferentis et eandem accipientis. Hinc oritur spes, posse in statione nova Theologiae Moralis ea evitari atque corrigi, quae in priori h. e. in statione legis officiorum minus recte posita fuerint et definita. Cum igitur in hac neque libertas realis fieri potuerit, nec quidem finis bonorum attingi, quia ipsa lex actiones humanas praecipiens, quarum ope utrumque attingendum esset, pronuntiat et obedientia praeceptis ponit, eadem nec esse nec fieri posse realia; cumque ita progressus ponatur infinitus ab uno medio vel instrumento summi boni ad alterum consequens, cujus finem i. e. hic ipsum finem bonorum numquam

conspicies: sperandum est fore, ut, posita hic unitate essentiarum Divinae ac humanae substantiali, ex voto et desideriiis mentis humanae, explicari possit ratio, qua libertas absoluta atque summum bonum realia fiant *).

Sed evanescere videntur ita e Doctrina Morali Christiana notiones legis officiorum et officii, qualis earum hucusque fuit sensus et ratio. Quae in Theologia Morali alia conditione ulterius retineri non possunt, quam illa solum, ut novam assumant significationem. Lex moralis, quae in statione Theologiae Moralis re vera oppositionem expressit voluntatis Divinae humanae voluntati, sed tamen a parte legem ferentis postulavit, ut homo eandem agnosceret esse legem in membris suis, quae demum, cum talis non esset, neque plene agnoscí potuit, nec absolvi, induit in statione praesenti significationem ejusmodi legis h. e. legis immanentis. Si vero concedis, legem a voluntate Divina praescriptam insimul esse legem quasi in membris libertatis humanae, non

*) Quamquam supra jam paullo prolixius locuti sumus de libertate, quaedam tamen, eandem respicientia hic etiam afferenda esse existimavimus, ad notiones legis et officii illustrandas.

potest ab homine libero diutius haberi pro externo et a libertate ejusdem alieno praescripto, sed tantum pro lege interna, quam sequitur libertas sese explicans. Non est enim libertas absoluta et Divina abstractum quoddam, sed reale quid, semet indesinenter explicans atque ponens, quod sibi fit reale in momento quocumque sui-positionis. Quae tamen momenta libertatis absolutae se explicantis ac ponentis non possunt per cogitationem ullam abstractam quasi in antecessum definiri; quod idem esset ac antecapere ipsam hanc libertatem in vita ejus et explicatione infinita. Potest igitur nullum eidem libertati valere praescriptum aut rescriptum, indolem atque naturam ejus definiturum, cum, priusquam conscia facta sit hujus vel illius momentorum suorum, idem jam percurrerit atque transegerit vitaeque sua attigerit. Quam sequitur legem haec libertas, ea data est in et una cum ipsa libertate se explicante. Non datur igitur haec lex quasi ante et extra vitam Divinam, nec valet huic libertati ut praescriptum officiorum vel officia praescribens, cui obediens haec libertas in homine sibi realis evadere queat. Sunt autem in libertate absoluta forma atque materies intime conjunctae, quia haec libertas est

ipsum Ens absolutum in ente quocumque finito se reale reddens et manifestans. Est enim ens quodlibet momentum speciale libertatis hujus absolutae in mundo se exserentis, insimul vero momentum Absoluti ut summum bonum concepti, in quo forma atque materies in unum coëunt. Cum vero in ente quocumque, ut momento Absoluti speciali, id quod semet explicat et reale reddit sit ipsum hoc Absolutum — nam ipsa notio cujusvis entis substantiam efficit ejusdem, quae substantia Divina est ac id ipsum, quod in ente se reale reddit —; conficitur inde, materiam et formam ipsius entis definitas esse per notionem ejus, nec extrinsecus posse eidem indi. Ens igitur semet explicat a se ipso, dat sibi formam materiae congruam atque legem, qua explicatur et fit reale. In natura sic dicta mortua atque in omnibus animantibus, solo homine excepto, quamvis nondum sui conscia facta, tamen se manifestat libertas absoluta et insignitur in hac statione explicationis suae nomine necessitatis, fitque immediate solum et abstracte realis. In statione autem animi liberi fit conscia sui atque absolute realis. Qua autem ratione libertas absoluta se realem reddat in singulo homine, jam breviter expli-

care conabimur, rectam hac expositione respicientes explicationem notionum legis officiorum atque officii.

Ut supra jam monuimus, est quidem Deus absolute summum bonum, in rebus omnibus creatis se manifestans et realem reddens, cujus momenta tantum necessaria ideae efficiunt vel notiones rerum, quae in rebus ipsis se exserunt et reales fiunt. Sunt igitur ideae id, cujus ope et in quibus Deus ut absolute summum bonum reddatur sibi realis in mundo. Ille vero quasi summa est atque complexus ceterorum omnium bonorum. Quamobrem Deus haud juste dicatur esse summum bonum rei ulli creatae vel enti finito, sed sibi tantum soli. Cuicumque vero creato idea ejus est summum bonum, cum non sit haec nisi momentum aliquod cogitationis Divinae necessarium. Est igitur cuicumque etiam homini idea ejus summum bonum. Homo qualis est a natura, est idea immediata tantum et existens, sed nondum vere realis facta. Adest enim idea tantum ut externum quoddam Esse, nondum in veritate sua patefacta. Haec autem realitas ejus immediata, cum non sit vera ideae realitas, tollenda est atque neganda ut talis. Quod ut

fieri possit, requiritur primum, ut homo conscius fiat ideae suae aut unitatis cum Deo idealis, vel potius, necesse est, ut ipsa idea in homine conscia fiat unitatis, quae interest inter ipsam et Deum, essentialis. In hoc primum habes momentum vel requisitum reconciliationis inter Deum atque hominem. Nondum tamen idea vel notio hominis facta est vere realis. Quod ut fiat, necesse est, ut hominem concipias libere cogitando atque agendo id reale reddentem vel sibi ponentem, quod insit in idea ejusdem. Tunc primum vere realis dicenda est idea hominis, quia notio ejus atque existentia hic coeunt. Quamdiu in statione remanet idea τοῦ Esse sibi soli abstracti, habes quasi ab una parte notionem illius, ab altera hominem naturalem vel qualis est a natura, in quo idea immediate tantum ac imperfecte existit adestque. Quae ejusdem existendi ratio falsa atque imperfecta neganda est, vera autem ejusdem loco ponenda vel substituenda. Si quaeris, utri earum parti opera atque munus negandi sit adscribenda, facile apparet, hanc non posse tribui homini naturali, cum sit idem hic ipsum negandum et tollendum ut naturalis. Idea igitur vel notioni hoministribuendum est atque injungen-

dum hoc officium negatorium, si hoc verbo uti liceat. Quare etiam religio nos docet, conversionem hominis a peccato non fieri per hominem ipsum, sed esse opus Spiritus Sancti in homine agentis ac viventis. Ipsa igitur idea cujuscumque hominis, ut summum ejus bonum, se realem reddit in eodem. Insunt in hac implicite omnia bona hominis moralia. Est etiam lex, quam sequitur idea in agendo, quo se realem reddit, eidem innata atque immanens, ut dicunt recentiores. Cum igitur idea ipsa se realem reddat atque ea sibi ponat momenta, quae jam per se eidem insint, haud recte legem deducit moralem Doctrina Moralis Christiana ex voluntate Divina ut e subjecto extra hominem posito. Sed quamquam vanum est atque improbandum studium deducendi legem moralem ex voluntate Divina abstracte concepta et externa voluntati humanae, non tamen negamus a Deo per Christum patefactam fuisse nobis atque revelatam voluntatem Dei atque consilium de salute hominis. Indicare tantum voluimus, voluntatem illam Divinam, nobis patefactam, esse veram ipsius hominis voluntatem et ut talem homini insitam innatamque, quamquam homo ante tem-

pora Christi eandem imperfecte tantum noverit. Ne singulo quidem homini, unitatem cum Deo quaerenti et ad id adnitenti, ut realem reddat libertatem, quae ideae ejus inest, absolutam, lex illa moralis Divina valere potest pro praescripto quodam externo. Sed est haec lex homini quasi exemplum tantum, quamquam abstractum quidem, ipsius vitae in Deo, cui convenienter agat, ut ad unitatem et reconciliationem cum Deo redeat et ideam ac libertatem suam reddat reales. Quod si homo legem concipit esse praescriptam sibi a Deo ut subjecto externo, non potest fieri conscius libertatis suae absolutae, nec ejus, quod voluntas Divina illi sit immanens atque in eo se explicet exseratque. Si e contrario legem assumit esse sibi immanentem ac exemplar tantum, ad quod vitam accommodet suam, si idem concipit, legem continere in se momenta libertatis absolutae in Christo, ut idea hominis cogitato, viventis ac se manifestantis; non est haec lex ipsi nisi via, ut ita dicam, qua progrediatur ad libertatem absolutam suamque cum Deo reconciliationem realem reddendam. Est autem statio illa, in qua ita comprehenditur lex officiorum Divina, fidei atque amoris christiani. In hac sola positus, homo cum Paulo

effari potest: In crucem actus sum cum Christo; vivo autem non amplius ego, sed vivit in me Christus. Quod autem nunc vivo, carne praeditus, fidei vivo filio Dei, qui me amavit, meaque causa se tradidit. Ep. ad Gal. C. II: v. 20. Non adsunt vel perficiuntur hic opera legis, i. e., quod homo agit, id agit non ex praescripto officii, sed quia Spiritus Divinus in illo vivit et opera facit. Quae cum non sint hominis ut talis, sed Spiritus in eodem agentis, qui ex bona sua voluntate bonum quodcumque in homine efficit, neque dici possunt fieri ex legis praescripto, nec sunt opera legis.

Si causam requiris, cur non possit Theologia Moralis considerari ut lex officiorum sensu vulgari, in hoc sita est, quod in eadem materies voluntatis humanae non sit deducta ex ratione humana, sed ex ratione ab hac diversa et aliena. Quae enim ex diverso omnino fonte derivatae sunt forma et materies, non possunt concinere et inter se congruere. Posita hacce legem ferentis et ejus, cui eadem fertur, ratione mutua, lex voluntati humanae vim obtinet τοῦ Debere fieri. Quae si quidem ut talis omni ex parte persolveretur, non tamen efficere posset nisi sceletum, ut ita dicam,

vitae hominis in Deo. Homo autem, vera fide atque amore christiano excitatus et actus, non potest respicere legem Divinam ut sibi externam tantum legem officiorum, nec obedientiam huic ideo praestat, quod lex, ut vis quaedam motrix, eum ad id impellat, sed quia in hac veram sui determinationem expressam esse agnoscit et profitetur; probe sciens, legem ut talem non posse commutare hominem in verum christianum, nec ita distinguendum esse inter το Debere et το Agere, ut illud praescriptum contineat aliunde petitum, hoc vero non nisi consequens sit ejus necessarium in homine. Huic acque ineptum atque incongruum esse fortasse videatur, proponere Doctrinam Morum Christianam specie atque forma legis officiorum, ac si quis, doctrinam legum naturae valentium tradens, has exponat et tradat, ut leges officiorum naturae. Ita etiam, ut nobis saltem videtur, rem considerare debet Theologia Moralis ex statione libertatis absolutae. Non potest huic rata esse in statione priori accepta differentia ac oppositio realis inter legislatorem Divinum et hominem, cui lata est lex, nec illa quidem inter formam vel sui determinationem voluntatis et materiem actionis, ita ut haec ex alia quam illa petenda esset

atque haurienda voluntate. Haud recte igitur Theologiam Moralem statuis esse vel continere legem officiorum, ut hanc notionem vulgo capiunt morum praeceptores. Est autem fundamentum, cui innititur haec doctrina, posita illa in Theologia Dogmatica essentiae ac voluntatis humanae cum Divina identitate. In hac utriusque voluntatis unitate substantiali continetur materies actionum humanarum; unde patet hanc non esse alienam a humana voluntate et aliunde petitam. Idem igitur sunt in hac statione determinans atque determinatum.

Quod si hominem concipis stare extra intimam hanc cum Deo unitatem, mox adest differentia ista inter determinantem atque determinandum. In hac igitur statione Doctrina Morum Christiana homini induit formam legis Officiorum, voluntati humanae imperantis, et fit huic aliena. Lex hic nondum adest ut lex fidei atque amoris vere christiani. Quamdiu autem in hoc tenore persistit Theologia Moralis, non retinet solum hominem in statione operum legis, sed reluctatur etiam principio suo dogmatico, quod docet, essentiam humanam per se esse eandem ac Divinam et hominem haud posse plene reconciliari cum Deo,

nisi hanc concipiat unitatem atque in eadem remanere studeat. Ut lex officiorum ac Divina solum per revelationem nobis communicata legislatio voluntati humanae concepta, Doctrina Morum Christiana arcta evadit atque contracta, vitam in Deo angustis finibus cohibens, quia absoluta jam atque consummata esse existimatur, nec ullis mutationibus patens. Qui ad id adnititur christianus, ut huic solum legi satisfaciat, non potest esse particeps vitae in Deo, cum hunc non sequatur sed legem potius ut talem. Legis tantum facit opera atque amoris, ut ita dicam, mortui, non Spiritus Divini, in mundo se manifestantis ac realem reddentis. Non potest igitur haec lex obligare hominem in unitate cum Deo viventem, quem ducit ac flectit Spiritus Dei. Qui cum per fidem atque amorem reconciliatus sit cum Deo, hac unitate sua commotus atque ductus agit; quam ob causam placita atque formulae, quas continet doctrina, ei non possunt valere ut praecepta officiorum. Fides sola atque amor eum commovent ad agendum, quorum ope particeps fit vitae in Deo, qui est ipsa libertas absoluta, in rebus omnibus creatis sine intermissione quadam semet explicans ac realem reddens, non vero lex officiorum, cui ut tali non est

subjecta summa haecce libertas, summum hoc Numen, quod, ut absoluta atque in aeternum semet explicans Cogitatio, ex una statione ad aliam perfectiorem transgreditur et se movet, non eadem semper vestigia calcans. Ad hanc hominem delegat atque commovet in Deo vitam Doctrina Morum Christiana, cujus est officium ostendere atque exhibere rationem, qua homo agendo se in hac vita retinere possit. Non est igitur, ut ex supra jam dictis apparet, haec doctrina immutabilis quaedam legum latitudo, actiones humanas ita restringens, ut unum tantum vel alterum respiciant ideae ac libertatis Divinae momentum.

Supra significavimus Doctrinam Morum Christianam vere conceptam, non esse legem officiorum ex communi opinione, sed sumendam esse potius ut legem fidei atque amoris christiani. In animo nobis fuit eo indicare, hanc doctrinam non posse diutius remanere in statione legis officiorum, sed evehendam esse in aliam superiorem, in qua jam sublatus foret Dualismus iste, quem ponit statio legis. Nomine autem legis fidei atque amoris christiani indicare voluimus, disciplinam nostram haurire et depromere materiam ex fide illa at-

que amore, quorum uterque ponit patefactam a Christo unitatem Dei ac hominis substantialem, et prodit ex eadem. Cujus cum a nomine Christi derivata sit appellatio, aequum est, ut is consideretur esse fons vivus atque origo hujus doctrinae. Sed haud minus quam per nomen Christi Filium Dei significamus, non solum quatenus mortuus est pro nobis, sed eundem etiam, quatenus resurrexit a mortuis et nobis aderit usque ad finem hujus aevi, haud minus haec doctrina non est restringenda ad id solum proponendum atque tradendum, quod, mores respiciens humanos, Christus docuerit. Ut enim is semper vivit et operatur in animis hominum, sic etiam haec doctrina se perpetuo explicat per momenta sua necessaria. Quare etiam Doctrina Morum Christiana sensim accrevit et novis additamentis est locupletata. In universum commutata est ejus facies prout status fuit Theologiae Dogmaticae. Est igitur huic etiam doctrinae pars sua historica; quaedam continet jam obsoleta, sed accommodata et congrua stadiis ejusdem jam relictis, nostro vero non ita. Est autem causa hujus explicationis et commutationis successivae quaerenda in re alia nulla, quam in libertate Divina atque absoluta, ut se sine intermissione explicante. Non

est igitur licitum concipere momenta et determinationes, quae contineat Theologia Moralis, ut data quasi ante et extra vitam Divinam atque libertatem absolutam, sed tantum ut rationes hujus vitae ac libertatis in mundo se exerendi et manifestandi varias, abstracte conceptas. Hinc facile apparet, definitiones hujus doctrinae ac placita homini vim habere non posse legum lationis proprio sensu sumtae, praecepta continentis, quae hominem jubent hoc vel illud agere et spectare, ut in unitate semet retineat cum Deo per fidem comparata. Quod si Doctrinam Morum Christianam concipit homo non nisi legem officiorum sibi esse, aut numquam in statu cum Deo unitatis est versatus, aut tam ex hac excidit atque digressus est unitate, quam ex ipsa libertate absoluta, in cuius stationem a fide sublatus erat. Si accurate vis ac proprie loqui, non adsunt homini in statione fidei atque libertatis absolutae officia ulla, quae praestet ac exsequatur, quia non homo ipse, ut peccatis obrutus, actiones perficit morales, sed idea, quae ei inest, vel Spiritus in eodem Divinus opera facit bona. Fides vera et amor homini fide commoto longe melius quam Doctrina ulla Morum suggerit ac patefacit, quid sit faciendum in variis vitae

humanae casibus. Quod lex abstracta definire non potest, id definitur et ad id commovemur vita sola religiosa, solo Spiritu, qui vivit, operatur, loquitur in conscientia nostra. Prodit autem et exoritur haec vita ex fonte suo aeterno et scatente, ex fide christiana; cujus vitae se explicantis momenta varia iis respondere deberent, quae juberet lex ex omnibus partibus ac numeris completa. Non potest autem umquam lex in locum succedere ipsius vitae, cum eadem non nisi vestigia premens vitae in Deo atque libertatis absolutae se explicet et ad summum perducatur; nec littera sua mortua quasi licitando vincere ipsam vitam atque praescribere huic rationem vivendi, cum haec vita legem suam in se contineat, formas atque modos varios ejusdem vitae exhibentem. Hanc legem, quoad homines respicit, Doctrina Morum Christiana exprimere in variis ejusdem momentis studet atque tradere; unde colligendum est, eandem non alia conditione atque sensu posse retinere locum legis officiorum, quam illo solum, ut sit complexio momentorum, quae continentur in unitate hominis cum Deo et in ipsa hominis idea variorum, quatenus ita ab homine respiciuntur, ut eadem realia reddere studeat.

Si quidem, ut antea jam indicavimus, Doctrina Moralis Christiana nomine legis officiorum non efficit, nec efficere potest vitam hominis in Deo, sed si potius ipsa vita et facit et dat legem, non tamen est inde colligendum, placita ejus atque institutiones esse supervacanea et non necessaria homini cum Deo per fidem unito. Est quidem haec doctrina necessarium huic exemplar vitae instituendae, numero momentorum ad vitam in Deo pertinentium, quae continet et proponit; quae si non, facta per reflexionem analysi atque distinctione eorum, in nexu suo mutuo atque serie continua per doctrinam traderentur, facile ab homine praetermitti possent et interdum fere despici. Indicare tamen supra voluimus, haec momenta, has institutiones, per se non sufficere ad vitam in Deo parandam et quasi evocandam. Quam sint vitae necessaria hujus doctrinae placita atque institutiones, in iis praecipue conspici potest, qui ad unitatem cum Deo atque reconciliationem nondum sunt perducti ideoque in via conversionis adhuc versantur. His in primis opus est ductu Doctrinae Morum Christianae, donec illi etiam vi atque efficacia fidei perspexerint, hanc disciplinam vestigia solum continere Spiritus Divini

et libertatis absolutae in hominum libere sentiendi atque agendi ratione se manifestantis ac prodentis, et viam ipsis commonstrare, qua progrediantur ad vitam in Deo futuram. In hac jam positi via, opera non faciunt legis, i. e. opera fiunt, haud quia lex eadem praescripsit, sed quia fides ac amor christianus requirit et ad ea patranda illos commovet.

Postulat autem haec quamvis brevis adumbratio, ut pauca dicantur de notione etiam Officii. Ut plurimis placet morum doctoribus, est officium actio omnis, ad quam lege quadam obstringimur; ad legem igitur refertur et hanc respicit. Lex ut materiam quandam actionis respiciat, necesse est. Quae si non hauritur atque desumitur ex ipsa ratione humana, sed aliunde, etiamsi ex ratione atque voluntate Divina ut ab humana aliena prorsus atque diversa, heteronomiam statuit; qualem habes in statione Theologiae Moralis priori. Officium hic exprimit rationem quandam inter voluntatem Divinam et rem quandam, quatenus haec ratio reddenda est realis per voluntatem atque actiones humanas. Involvit igitur notio officii, duo inter se diversa, voluntatem Divinam et rem quandam, quæ materiam efficit

actionis, conjungenda esse et ad harmoniam quandam redigenda per tertium quoddam ab utraque diversum, i. e. hic ope voluntatis et actionum humanarum. Hanc vero rem accuratius pensitanti apparet, harmoniam atque unitatem diversorum omnino inter se haud posse conflari, et Dualismum relinquendum esse, qui inest in hac res considerandi ratione. Quod si conceditur, confitendum etiam est, notionem officii in aliam esse commutandam. Posita identitate essentiarum Divinae atque humanae inter se, officium censemus involvere respectum humanae cum Divina identicae voluntatis ad id, ut momenta atque definitiones, quae insunt in idea vel notione humana, realia fiant. Habent igitur officia existentiam idealem in ratione. Prodeunt hinc et realia fiunt, vi ideae vel notionis hominis propria, ut differentiae necessariae, ad quas semet quasi porrigit ac explicat haec notio. Hae rationis ac voluntatis determinationes quamdiu et quoad nondum reales factae sunt, (quod tamen ut fiat, ab utraque, ratione ac voluntate, respicitur), insigniuntur nomine officiorum; realia autem facta vel praestita officia in momenta commutantur ac transgrediuntur realia ipsius notionis humanae. Quidquid veri, boni, recti atque

pulchri homo animo concipit atque affectat et vult, objectum est officii cujusdam, vel tale quid, quod ut fiat reale idea postulet, vel potius, in quo haec ipsa per se sibi fiat realis. Non est igitur aliquod extra notionem hominis situm, quod hunc obstringat ad agendum i. e. quod hoc ipsum ponat, ut respiciatur, omnia, quae in notione hominis insint momenta, fieri debere realia libere cogitando atque agendo. Est idea vel notio hominis insimul id, quod obstringit et quod obstringitur; nam id est, quod in homine reale fieri debet. Notionem autem cujusvis hominis consideres, necesse est, esse momentum cogitationis Divinae. Adjungitur homo per ideam ad unitatem atque reconciliationem cum Deo; ex idea emanant quasi et prodeunt actiones humanae, ut momenta reconciliationis realis necessaria. Non sunt igitur hae actiones proprie considerandae ut rationes agendi subjecti abstracti, finiti et relativi, cum in statione reconciliationis et libertatis absolutae jam sublata sit oppositio realis subjectivi atque objectivi, sed potius ut modi agendi ipsius subjectivitatis absolutae. Quamobrem non sunt habendae atque appellandae officia sensu vulgari; cum enim nihil sit extra ideam hominis situm, quod hunc obstringat,

non possumus dicere, eum habere officia quaedam, sensu hujus vocabuli vulgari, quae praestet atque exsequatur. Non adest et agnoscitur in hac statione differentia ulla substantialis inter homines, sed idealis tantum, cum sint homines diversi diversa solum momenta substantiae absolutae. In statione, qua versamur, religionis atque moralitatis absolutae fides ac amor christianus tollit differentiam realem inter homines diversos et conjungit eos inter se ut idealiter tantum diversa momenta Totius ejusdem substantialis. Sublata itaque in hac statione differentia inter homines reali, cui innititur communis notionem officii concipiendi ratio, non dantur hic officia mutua nisi eo solum sensu ut, cum omnes homines varia tantum efficiant atque exprimant momenta vel formas substantiae absolutae, haec autem ipsa substantia id sit, quod in omnibus per ideas iisdem innatas operetur atque agat, quae homo homini faciat, consideretur praestari atque fieri per substantiam, cujus res omnes creatae atque finitae momenta sunt, universalem; quam ob causam summo quidem jure dicere potes, actiones omnes morales fieri atque emanare potius ex amore quam ex officio. Rectius adeo esset et ad stationem eam

Theologiae Moralis, cujus indolem hic adumbrare conati sumus, accommodatius, uti concreto magis et ad sensum religiosum conveniente vocabulo *officiorum amoris*, quam illo magis abstracto *officii* solum. Sunt autem officia amoris ejusmodi actiones humanae, quae oriuntur atque emanant ex amore Divino ac vero, ut sensu unitatis inter homines substantialis. Per omne officium, quod homo amore Divino impulsus praestat atque exsequitur, momentum aliquod summi boni fit et redditur reale, suntque officia tantum instrumenta ejusdem absolvendi et attingendi. Cum igitur summum bonum praestitis officiis reale fiat in momentis quibusdam, conficitur inde, officia ipsa considerata esse ut momenta summi boni necessaria, idque eo potius, quod in statione libertatis absolutae, cujus definitiones atque praescripta Doctrina Morum Christiana continet, instrumentum ac finis bonorum, forma et materies confluunt atque in unum coeunt.

Est nobis demum considerata notio summi boni ejusque ad cetera bona ratio generatim, sed, ut requirit consilium nostrum, quam brevissime solum. Quod absolute summum bonum erit, concipiendum est ita comparatum

esse atque affectum, ut in eodem forma vel libertas et materia, quam hic necessitatis nomine insignire volumus, ad identitatem sint redactae. In ipsa notione, ut tali, abstractam tantum efficiunt identitatem forma atque materies. Ut identitatem absolutam et concretam conficiant, necesse est primum unitatem abstractam dirimi quasi atque distrahi, quo diversae inter se fiunt; quae tamen diversa earum ratio ipsa est tollenda. — Ratio speculans diu frustra in eo desudavit et luctata est, ut tale inveniret summum bonum, cujus elementa libertas esset ac necessitas, vel libera sui-determinatio atque existentia, quibus ad identitatem absolutam redactis elementis reale fieret. In hocce studio occupata, seorsum posuit atque consideravit utrumque elementum, hac solum ratione veram utriusque indolem atque naturam concipi posse rata; unde factum est, ut non nisi externa inter utrumque unitas confici potuerit. Non tamen est infitiandum, religionem christianam diu jam indicasse atque docuisse veram horum elementorum rationem mutuam.

Est autem, ut rem paullo prolixius consideremus, absolute summi boni semet expli-

cantis et sibi manifestantis haec fere ratio. Sunt quidem in stadio ejusdem primo libertas ac necessitas abstracte tantum et immediate unitae; quod est $\tau\omicron$ Esse summi boni immediatum. Ut autem ad veram atque absolutam perveniat realitatem, vel ut fiat sibi id, quod est in se, h. e. absoluta sui-determinatio, necesse est, ut abstractam dissolvant inter se unitatem libertas et necessitas, ut utraque ad existentiam perveniat ab alterius separatam et altera alterius fiat oppositum reale. Est hoc stadium summi boni se explicantis et realitatem suam prodentis secundum, quod separationis et disjunctionis appellandum esse existimes. Ab hoc ad tertium et summum evehitur stadium, quod absolutae est atque concretae unitatis curriculum, in quo sibi fit reale summum bonum. Progreditur in hoc summum bonum cogitatione libera atque absoluta ad unitatem utriusque, quod in eodem inest, elementi ponendam, et reducit demum in idea absoluta $\tau\omicron$ Cogitare et $\tau\omicron$ Esse, libertatem et necessitatem, oppositionem harum abstractam negando, ad summam atque concretam unitatem. Quae sic via tantum theoretica aut libere cogitando conficitur unitas absoluta, adhuc non nisi idealis est et reali carens in mundo existentia.

Ut hanc assequatur summum bonum in rebus omnibus se exserens et manifestans, necesse est, ut via practica, h. e. exhibita in agendo libera voluntate, unitatem ponat existentiae atque notionis rerum, cujus ope realis fit in mundo idea atque manifesta. Quae hoc modo sibi realis facta fuit idea, est absolute summum bonum, i. e. bonum ut cetera complectens bona omnia. Ad hanc sui-positionem absolutam non nisi absolute libere et cogitando et agendo pervenire potest summum bonum.

Est autem ipse Deus haec summi boni idea vel absolute summum bonum, cujus is est in rebus creatis finis, ut fiat sibi realis vel semet sibi ponat ut absolute summum bonum; ad quod requiritur, ut cetera omnia concipiantur re vera vel idea sua esse momenta solummodo hujus Absoluti. In mundo prodiens, formam prae se fert oppositarum inter se, libertatis ac necessitatis. In homine semet peculiariter exserit ut libertatem vel liberum, in natura autem proprie sic dicta praecipue ut necessitatem aut necessarium. Cum igitur Deus sit absolute summum bonum, ad id intendat, necesse est, Doctrina Morum Christiana, ut Illum concipiat in mundo fieri sibi

manifestum specie atque forma summi boni, hominem autem ad exemplum Christi, Salvatoris nostri, ad id adniti debere, ut momentum, quod est summi boni, reale fiat, operante in eodem et auxilium ferente Spiritu Divino. — Notionem Dei atque ejus ad res omnes creatas rationem ita concipiendo, systema habes firmum atque stabile summi boni, entia omnia ut momenta vel bona singularia in se comprehendentis. Fit autem in natura summum bonum immediate tantum reale, i. e. *est* solummodo reale, sed nondum hujus realitatis conscium. Hinc progreditur ad realitatem mediatam, quae conficitur summi boni conscientia sui atque libera voluntate in agendo patefacta. Quod fit in Spiritu humano per liberam hujus et sui consciam efficaciam atque vim in agendo, quibus finita et falsa, quae eidem insint, negantur. Evehitur tali modo summum bonum ad culmen atque fastigium suum, in quo Totum est, cujus non nisi formas speciales bona singularia ita efficiunt, ut quodcumque eorum notionem suam reddat realem. Est autem notio ipsius entis momentum cogitationis Divinae, substantiam ejusdem efficientis.

Quod si de Deo vel absolute summo bono assumi potest et debet, eum esse atque fieri

sibi realem in mundo ut systema organicum omnium bonorum, cujus membra diversa intimo nexu inter se cohaerent, necesse est etiam, ut homo quisque, cum notione sua membrum sit systematis hujus necessarium adeoque bonum speciale, concipiatur efficere systema ejusmodi bonorum atque multitudinem momentorum continere, quae inde sunt explicanda et realia reddenda. Est homini cuicumque idea ejus proprie summum bonum, sed ita tantum, ut ab eo concipiatur esse momentum quoddam absolute summi boni; qui eorum nexus et unitas non est praetermittendus. Confitendum est etiam, Doctrinam Moralem Christianam saepe, suo quamvis modo et non satis distincte, indicasse hanc utriusque rationem mutuam; quod illi summae est laudi. Non tamen consecutaria eruit atque duxit inde emanantia necessaria. — Cum igitur idea cujusvis hominis ejus sit summum bonum et insimul momentum ideae Divinae ut absolute summi boni, cujusque est, eandem reddere realem. Homo per fidem via religionis, et per liberam cogitationem via speculationis concipit essentiae suae unitatem cum essentia Divina; non potest autem nisi libere agendo, ad quod fide religiosa atque libera cogitatione determinatur l. commovetur, rea-

lem reddere unitatem suam cum Deo idealem. Idea igitur hominem impellit ad reconciliationem quaerendam. Quo magis haec in eodem reficitur et quasi vivificatur, eo minus actiones homini, ut tali, sunt attribuendae, et eo minus hunc ad agendum obstringit lex officiorum, ut talis. Sentit enim homo, se non agere proprio impetu, sed Spiritum Divinum in se agere atque operari. Quod docet etiam religio nostra, urgendo, vitam in homine veram non esse ipsius hominis, sed potius Dei, ut substantiae universalis.

Concipere Deum ut summum bonum absolute reale in mundo, hominem vero ut momentum ejusdem, finis fuit systematum omnium Doctrinae Moralis ultimus. Quaesiverunt enim in summo bono talem substantiam, in qua se determinans voluntas materiam haberet formae liberae vel sui-determinationi plene congruam, ut ex eodem fonte emanantem. In hoc conatu inveniendi ejusmodi summum bonum utique factum est, ut ratio cogitans, quo magis studio atque nisu essentiam rerum, liberam absolutamque cogitationem concipiendi ducta, mentem avocaverit a phoenomenis ut talibus, eo majora postulaverit a summo bono, nec potuerit

prius desistere ab eo quaerendo, quam hoc bonum ad unitatem reduxerit cum absoluta cogitatione, ita ut summum bonum nihil aliud sit, quam ipsa haec cogitatio, ut objectum spectata atque concepta, quod absolute libere agendo reale reddendum est. Si vero summum bonum ad realitatem ita constitutam pervenire potuerit, ut immediate existens in mundo antea concipiendum est, quae tamen ejusdem immediata ratio libere cogitando tollenda est et ad veram realitatem evehenda, quod fit libera et ad cogitationem absolutam accommodata actione atque efficacia. Assumta hoc modo forma existentiae ipsi notioni congrua, summum bonum in mundo evadit reale ut idea.

Quod attinet ad rationes varias, quibus diversa systemata Doctrinae Morum diversis temporibus notionem summi boni conceperunt, observandum est, easdem non esse falsas, nisi in eo, quod quaeque earum concipiatur exprimere unicam, quae esse possit, formam existentiae summi boni veram. Necesse est igitur, ut in suprema notionem summi boni concipiendi statione, quae, ut nobis saltem videtur, haec est, ut summum bonum concipiatur esse absoluta libertas semet producens

et cetera omnia ex se ponens atque depromens, variae ejusdem existendi formae servatae sint et retentae ut momenta tantum ejus necessaria. Prodiit autem et prodire debuit summum bonum menti humanae primum specie atque forma boni immediate praesentis ac existentis adeoque ut necessitas abstracta. Hac specie obiectum est homini in sensu voluptatis, aut positive, i. e. ut bonum aliquod singulare atque praesens sensualitati humanae, quam voluptatis formam Cyrenaici veteres apud Graecos appellabant *ἡδονὴν ἐν κινήσει* (voluptatem in motu); aut negative, i. e. ut bonum exoriens e sublata animo sensibusque humanis praesentia atque existentia mali cujusdam, quae ipsa voluptatis forma, ut summum bonum ab Epicureis affectata, apud Graecos appellata est *ἡδονὴ κατ' ἡσυχίαν* l. *καταστηματική* (voluptas in quiete). Quidam etiam Theologiae Moralis praeceptores retinuerunt notionem felicitatis, alio quidem sensu atque alio nomine; quo autem jure, antea est indicatum. — Secunda autem forma, qua in Doctrina Morum prodiit summum bonum, est harmonia atque consensio summa libertatis ac necessitatis, vel rationis atque liberae suideterminationis ab una et existentiae immediatae atque sensuum ab altera parte. Qua in

harmonia Veteres rationem Virtutis et indolemitatem esse statuerunt. Hinc ea habes systemata antiqua, in quibus summum bonum ponebatur adesse in virtutibus. Veteres secuti, praeceptores quidam Doctrinae Morum christiani virtutem summum bonum esse constituerunt; commutata tamen notione virtutis antiqua in aliam, quae subjectivam magis redolet et habet indolem. — Est vero tertia, qua se exhibet summum bonum in systematis Doctrinae Morum, forma illa abstractae libertatis ac rationis. Abstractam hancce utriusque naturam Deo adscripserunt ut summo bono, a cuius natura diversas omnino esse statuerunt libertatem atque rationem humanam. Qua ex aspera, ut ita dicam, oppositione facta necessario confectum est, ut Doctrina Morum formam indueret Doctrinae Officiorum abstractae. Cum modo adeo abstracto et contra veritatem conciperetur utraque ratio atque libertas, necessarium erat, salva atque servata constantia, ut respectus omnis positivus ad sensus affectusque humanos evanesceret, cum utraque ratio ad id proprie intendere deberet, ut libertatem suam et autonomiam, via abstracta conceptam, sustentaret realemque redderet, et eam ob causam requireret, ut vacua foret sedes sua

atque domus, ut ita dicam, a quocumque sibi alieno. Si quidem magis ad rationem humanam attendebant, haec enuntiata est et praedicata summus auctor ac dispensator legum latitudinis, qua ratio dominium sibi compararet plenum in sensus affectusque et ita libertatem suam redderet realem. In eo tamen definiendo, quod homini summum bonum esse posset, coorta est necessitas recurrendi ad naturam, necessarium istud atque existens tantum, a quo initio abstrahendum esse existimaverat ratio; aut recta via, ut in notione felicitatis, aut indirecta, in ipsa virtute, quae non potest constare, nisi naturam respiciat, tam externam, quam humanam. Quod si, ut Theologia Moralis plerumque fecit, rationem Divinam magis respexerunt, haec pronuntiata est insimul summus perfectissimusque legislator atque summum bonum; sed necessarium inde factum est, ob positam in hac statione essentiarum Divinae atque humanae naturam prorsus diversam, ut non sensus solum atque affectus, verum etiam ratio et voluntas humana, si stricte vis ac constanter loqui, positiva omnia jura respectusque sibi renuntiarent. In utraque forma Doctrinae Officiorum praeceptores quidem morum professi sunt, se quaerere for-

mam voluntatis in hac ipsa, materiam vero haurire atque petere a respectu positivo ad sensus, naturam et necessarium magis minusve abscondito et occultato. Sed supra ostendere conati sumus, nullam Morum Doctrinam, quae non possit ex eodem fonte, h. e. e summo bono, derivare tam formam, quam materiam voluntatis, posse satisfacere rationi atque voluntati humanae. Non potest igitur hac via Doctrina ejusmodi ulla officiorum effici quam immanentem dicunt philosophi recentissimi. Quod nos delegat et ducit ad quartam eandemque summam notionem summi boni concipiendi stationem, ad eam quidem, in qua haec ponitur esse absoluta libertas atque absoluta adeo unitas libertatis ac necessitatis, et in qua non tantum summum bonum procedit quasi et ponitur ut Absolutum reale, verum etiam materies et forma libertatis ex eodem fonte oriuntur atque emanant. Ipsa materia existentiam habet idealem abstractamque in cogitatione Divina, ut systemate atque complexione idearum omnium, proditque exinde ad existentiam realem immediatam in creatione Divina. Eodem modo forma se exserit immediate, in animis hominum; unde conficitur, creationem abstracte conceptam esse immediatam existen-

tiam absolute summi boni vel libertatis absolutae, in elementa sua duo, libertatem et necessitatem abstractam, diremtae atque disjunctae. Est quidem diremtio ipsa in Spiritu atque animo humano causa atque origo peccati, sed provenit etiam atque exoritur inde, ope gratiae Divinae, reconciliatio et unitas diremtorum. Sine peccato unitas nulla realis, nulla reconciliatio. Non potest homo sistere in statione naturae ac immediati tantum. Exeundum est illi e paradiso hocce temporali atque sensibili, ut fieri possit particeps summi boni in perfectiori alio, extra fines et terminos loci ac temporis sito. Sic docet non solum religio nostra christiana, verum etiam ipsa cogitatio absoluta, quarum inter effata atque placita nullae re vera intercedere debent contradictiones.

Notiones quasdam praecipuas ad Doctrinam Morum pertinentes supra qualitercumque exponendo, digito monstrare voluimus momenta quaedam principalia formae ejus atque faciei, qua Theologia Moralis intra breve fortasse temporis spatium sit progressura. Hanc autem materiam pluribus verbis explicare, fines excedit atque consilium hujus opellae. Alienum

etiam foret ab eodem consilio nostro supra dictis adungere expositionem stationum Theologiae Moralis successive progredientis, ut inde appareat, hanc Doctrinam re vera contendisse et adhuc contendere ad finem eum, cuius adumbrationem lineis tantum quibusdam projicere ausi sumus. Quare hic jam subsistamus.

Aminoff, Germund Fredrik,

Specimen academicum de statu theologiae moralis adhuc vigentis in alium
perfectiorem mox transgressuro

Helsingforsiae 1844

Diss. 2132,47

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10851068-1